

Výtvarné činnosti pro rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku

Veronika Šibravová

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Veronika Šibravová
Osobní číslo:	H220380
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Výtvarné činnosti pro rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti grafomotoriky a dětského výtvarného projevu.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti přípravy na psaní u dětí předškolního věku a její podpory prostřednictvím výtvarných činností.
Zpracování sady výtvarných aktivit zaměřených na rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku.
Ověření sady výtvarných aktivit v mateřské škole.
Evaluace a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2021). *Rozvoj grafomotoriky: Jak rozvíjet kreslení a psaní* (2. vyd.). Edika.
Doležalová, J. (2016). *Rozvoj grafomotoriky v projektech* (2. vyd.). Portál.
Haluzková, H. (2022). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání* (2. vyd.). Raabe.
Jacoby, J. (2018). *Art: activity book: packed with activities and art facts*. Racehorse for Young Readers.
Vágnerová, M. (2017). *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Raabe.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je teoreticko-aplikačního charakteru a zabývá se propojením výtvarných činností s rozvojem grafomotoriky. Cílem je vytvoření a ověření sady aktivit, následná evaluace a doporučení pro praxi mateřských škol. Teoretická část práce vymezuje pojem grafomotoriky, popisuje její vývoj i možná úskalí. Zároveň se věnuje výtvarným činnostem v kontextu předškolního vzdělávání a jejich významu pro grafomotoriku. Praktická část představuje sadu sedmi aktivit, realizovaných v mateřské škole. Cílem sady aktivit je rozvíjet grafomotorické dovednosti dětí prostřednictvím výtvarných činností. Evaluace byla realizována formou vlastní reflexe a reflexe z pohledu učitelky; následně proběhla komparace těchto hodnocení. Na základě zjištění byla zpracována modifikace a doporučení pro praxi mateřských škol, které popisuje možnosti využití sady aktivit.

Klíčová slova: motorika, grafomotorika, grafomotorická cvičení, výtvarné činnosti, výtvarné techniky

ABSTRACT

This bachelor's thesis is theoretical and applied and deals with the connection between art activities and the development of graphomotor skills. The aim is to develop and validate a set of activities, followed by evaluation and recommendations for kindergarten practice. The theoretical part of the thesis defines the concept of graphomotor skills, describes its development and possible pitfalls. At the same time, it discusses art activities in the context of preschool education and their importance for graphomotor skills. The practical part presents a set of seven activities implemented in a kindergarten. The aim of the set of activities is to develop children's graphomotor skills through art activities. The evaluation took the form of self-reflection and reflection from the teacher's perspective, followed by a comparison of these evaluations. Based on the findings, a modification and recommendation for kindergarten practice was developed describing the possibilities of using the activities.

Keywords: motor skills, graphomotor skills, graphomotor exercises, art activities, art techniques

Touto cestou bych ráda poděkovala paní PhDr. Beátě Deutscherové, MBA, za odborné vedení, vstřícnost a cenné rady, které mi pomohly při zpracování mé bakalářské práce. Velké poděkování patří také paním učitelkám z mateřské školy, kde jsem měla možnost realizovat výtvarné aktivity. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu při zpracování mé práce i během celého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 GRAFOMOTORIKA	13
1.1 GRAFOMOTORIKA V KONTEXTU MOTORICKÉHO VÝVOJE DÍTĚTE	14
1.2 GRAFOMOTORICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE	15
1.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ROZVOJ GRAFOMOTORIKY	17
1.4 PŘÍPRAVA NA GRAFOMOTORICKÉ ČINNOSTI	19
1.5 MOŽNÉ OBTÍŽE V OBLASTI GRAFOMOTORIKY	22
2 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	23
2.1 VÝTVARNÉ ČINNOSTI Z HLEDISKA RVP PV	23
2.2 VÝTVARNÉ TECHNIKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	25
2.3 VÝZNAM VÝTVARNÝCH ČINNOSTÍ PRO ROZVOJ GRAFOMOTORIKY	27
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
3 SADA VÝTVARNÝCH AKTIVIT PRO ROZVOJ GRAFOMOTORIKY	30
3.1 PRŮBĚH JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT.....	31
3.1.1 Aktivita č. 1	35
3.1.2 Aktivita č. 2.....	38
3.1.3 Aktivita č. 3	42
3.1.4 Aktivita č. 4.....	45
3.1.5 Aktivita č. 5.....	49
3.1.6 Aktivita č. 6.....	53
3.1.7 Aktivita č. 7	56
4 EVALUACE SADY AKTIVIT	60
4.1 VLASTNÍ REFLEXE	60
4.2 REFLEXE Z POHLEDU UČITELKY	70
4.3 KOMPARACE HODNOCENÍ.....	78
4.4 MODIFIKACE AKTIVIT.....	79
5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	82
ZÁVĚR	84
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	85
SEZNAM OBRÁZKŮ	88
SEZNAM TABULEK.....	89
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	90
SEZNAM PŘÍLOH	91

ÚVOD

Grafomotorika je jednou z klíčových oblastí, na kterou je v mateřské škole kladen důraz zejména v souvislosti s přípravou dítěte na psaní. Nejde však jen o technický nácvik tahů, ale o komplexní činnost, která propojuje motorické schopnosti, smyslové vnímání a psychické funkce dítěte. Z tohoto důvodu je důležité hledat takové formy rozvoje grafomotorických dovedností, které budou pro děti srozumitelné, přirozené a zároveň metodicky podložené.

Výtvarné činnosti představují jednu z možností, jak rozvoj grafomotoriky podporovat hravou a prožitkovou formou. Pokud jsou vhodně strukturovány a propojeny s motivací, mohou přispívat nejen k rozvoji jemné motoriky a koordinace pohybu, ale také ke zvýšení zájmu dětí o danou činnost.

Tato bakalářská práce je teoreticko-aplikačního charakteru a je zaměřena právě na propojení výtvarných činností s rozvojem grafomotorických dovedností. Cílem práce je vytvoření a ověření sady sedmi aktivit pro děti předškolního věku, které propojují nácvik konkrétních grafomotorických prvků s výtvarnými činnostmi.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. Teoretická část práce vymezuje pojem grafomotoriky, popisuje její vývoj, související faktory i možná úskalí. Následující kapitola je zaměřena na výtvarné činnosti v rámci předškolního vzdělávání, jejich charakteristiku a význam v kontextu Rámcového vzdělávacího programu. Obě tyto kapitoly uzavírá jejich vzájemné propojení. Praktická část obsahuje podrobný popis jednotlivých výtvarných aktivit, realizovaných v mateřské škole, včetně jejich cílů, zvoleného grafomotorického prvku, výtvarné techniky i způsobu motivace. Součástí praktické části je rovněž evaluace aktivit, která proběhla prostřednictvím metod vlastní reflexe a reflexe od učitelky mateřské školy. Na tato hodnocení navazuje komparace obou pohledů, následná modifikace a doporučení pro praxi mateřských škol, ve kterém je popsáno, jak se sadou aktivit pracovat a jakým způsobem ji lze v praxi využít.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 GRAFOMOTORIKA

Pojem grafomotorika představuje jeden z klíčových pojmů této práce, a proto bude hned v úvodu věnován prostor pro jeho vymezení.

Pokud bychom se chtěli zaměřit na samotný původ slova jako takového, jako je tomu například v publikaci Mlčákové (2009), zjistíme, že termín grafomotorika vzniká spojením dvou složek, a to konkrétně řeckého slova „grafó“, ve významu „píší“, a „motorika“, které vychází z latinského „motus“ neboli pohyb (Petráčková & Kraus, 1995, podle Mlčákové, 2009; Slovák, 2000, podle Mlčákové, 2009).

Co se týče samotného vymezení termínu „grafomotorika“, je možné mezi autory pozorovat v definicích patrné rozdíly, avšak v mnohém se jejich pojetí grafomotoriky shoduje. Všeobecně bychom mohli říct, že grafomotorika je chápána jako součást jemné motoriky, která zároveň zahrnuje zapojení psychických funkcí. Tento názor sdílejí autorky Bednářová & Šmardová (2021) a Dvořáková et al. (2015), přičemž dále rozšiřují význam pojmu o jeho diagnostický význam – skrze grafomotorické projevy lze sledovat psychické stavy jako například únava či strach. S tímto názorem se ztotožňují také Loose et al. (2007), kteří zároveň zdůrazňují, že psaní není pouze otázkou pohybů ruky, ale komplexním psychomotorickým dějem řízeným psychikou.

Poměrně stručnou definici nabízí Dvořák (2001), který o grafomotorice uvádí, že je to: „specifická motorika, koordinovaná pohybová aktivita při grafických projevech (kreslení, psaní apod.)“ (Dvořák, 2001, s. 74).

Na základě výše uvedeného bychom tak mohli říct, že grafomotorika je komplexní činnost, která propojuje pohybové schopnosti s psychickými funkcemi. Nejčastěji bývá označována jako součást jemné motoriky, přičemž je uplatňována při kreslení a psaní. Nezahrnuje ovšem jen samotné pohyby ruky, ale i psychické funkce jako koordinaci, vnímání prostoru, pozornost a další (Dinehart & Manfra, 2013, podle Sivani et al., 2023). Někteří autoři jako Dvořáková et al. (2015) a Loose et al. (2007) navíc poukazují na její význam z diagnostického hlediska. Grafomotorika není tak pouhou technickou dovedností, ale výsledek souhry tělesných a psychických činností.

1.1 Grafomotorika v kontextu motorického vývoje dítěte

Jak je zmíněno výše, termín grafomotorika vychází ze spojení dvou složek a to „grafó“ a „motorika“ a právě pojem motorika bude zastřešujícím pojmem v této podkapitole.

Mareš et al. (2001) ve své publikaci definují motoriku jako: „celkovou pohybovou schopnost organismu, která zahrnuje činnosti označované jako grafomotorika a psychomotorika“ (Mareš et al., s. 128).

S tímto vymezením se ztotožňuje také Fasnerová (2018), která ve své publikaci dále rozlišuje dvě základní složky motoriky – hrubou a jemnou motoriku, přičemž poukazuje na jejich vzájemnou provázanost.

Vývoj obou těchto složek neprobíhá současně, ale v postupných fázích, kdy nejprve dochází k rozvoji velkých pohybů těla a teprve poté jemnějších pohybů rukou, prstů a dlaní. Tento vývoj je úzce spjat se zráním nervové soustavy a koordinací jednotlivých tělesných funkcí (Lipnická, 2007).

Hrubá motorika představuje základní složku pohybového vývoje dítěte, při které dochází k zapojení velkých svalových skupin, podílejících se na činnostech jako je běh, skoky či lezení. Nelze opomenout ani dovednosti související s rovnováhou a koordinací. Tyto činnosti se spolupodílejí na celkovém rozvoji tělesné zdatnosti, což je nutný předpoklad pro zvládnutí jemnějších pohybů, a to včetně grafomotorických dovedností. Pokud by nedošlo k dostatečnému rozvoji hrubé motoriky, mohou se později projevit potíže při manipulaci s psacím náčiním či s kvalitou grafického projevu dítěte (Dvořáková et al., 2015).

Právě na zvládnutou hrubou motoriku úzce navazuje rozvoj jemné motoriky, která zahrnuje přesné koordinované pohyby menších svalových skupin. U dítěte se rozvíjí v průběhu celého předškolního období a je velmi podstatná pro zvládnutí každodenních činností jako je uchopování či manipulace s drobnými předměty. Jemnou motoriku tak můžeme chápat jako základní předpoklad pro rozvoj grafomotorických dovedností, které vyžadují přesnou souhru ruky, prstů a oka (Dvořáková et al., 2015).

Souhra těchto tří složek je označována jako vizuomotorika, tedy koordinace pohybů ruky a zrakového vnímání (Vyskotová & Macháčková, 2013). Právě vizuomotorika má významnou roli při činnostech jako je kreslení a psaní, což potvrzuje i definice Doležalové (2010), která zdůrazňuje, že grafomotorika není pouze otázkou pohybu ruky,

ale výsledkem propojení motoriky a smyslového vnímání, zejména vizuálního a prostorového.

Rozvoj grafomotoriky tedy úzce souvisí s celkovým motorickým vývojem dítěte. Ten probíhá postupně – od osvojení hrubé motoriky, přes zvládnutí jemných pohybů rukou a prstů, až pro rozvoj grafomotorických dovedností, které vyžadují nejen pohybovou zdatnost, ale i schopnost koordinace oka a ruky.

1.2 Grafomotorický vývoj dítěte

Grafomotorický vývoj dítěte je významným ukazatelem v připravenosti na budoucí psaní, na které se dítě v předškolním období připravuje. Z tohoto důvodu je podstatné tento vývoj sledovat, včas reagovat na případné obtíže a následně zvolené činnosti přizpůsobit konkrétním potřebám dítěte (Lipnická, 2007; Thorová, 2015).

Vývoj grafomotoriky probíhá postupně – od prvních čmáranic až po samotnou nápodobu písma. Každé dítě se však vyvíjí vlastním tempem, které je ovlivněno zralostí nervové soustavy, dosavadní zkušeností, podporou dospělých, a i jeho vnitřní motivací (Lipnická, 2007).

Již ve věku mezi druhým a třetím rokem se začínají objevovat první koordinovanější pohyby – můžeme pozorovat plynulejší kresbu, dítě projevuje zvýšený zájem o grafické znázorňování a postupně si také osvojuje správný úchop psacího náčiní. V tomto období dítě intenzivně čmárá a zkouší první záměrné tvary.

Ve věku tří až čtyř let se grafický projev dále diferencuje – dítě spontánně kreslí svislé a vodorovné čáry, začíná se orientovat v prostoru a objevují se kruhové tvary.

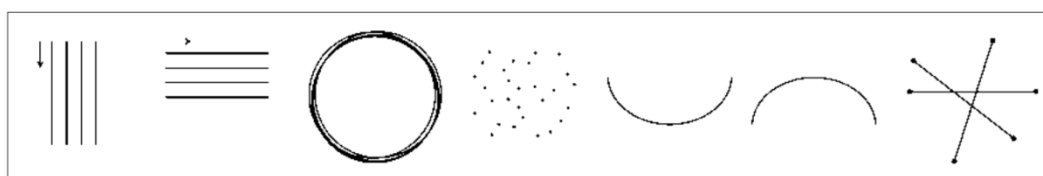
Mezi čtvrtým a pátým rokem dítě zvládá kreslit kruh, spojovat body, objevuje se také kresba postavy. V tomto období se kresba stává propracovanější.

Kolem šestého roku věku pak dítě dokáže kombinovat základní tvary, které spojuje do podoby jednoduchých symbolů. V tomto věku se též u dítěte setkáváme s nápodobou tiskacího písma (Loose et al., 2001; Lipnická, 2007).

S ohledem na různé potřeby v jednotlivých obdobích, vymezuje Bednářová & Šmardová (2021) čtyři skupiny grafických prvků, které odpovídají vývojovým možnostem dítěte. Toto rozdělení slouží nejen k lepší orientaci v tom, co je dítě v daném věku schopno zvládnout, ale také jako metodická opora pro pedagogy při plánování grafomotorických

činností. Jednotlivé skupiny prvků jsou řazeny podle obtížnosti, čímž umožňují postupné a cílené rozvíjení grafomotorických dovedností.

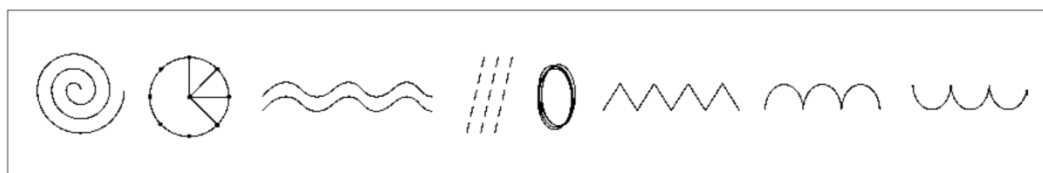
První skupina grafických prvků je určena věkové kategorii 3–4,5 let. V tomto období je kladen důraz především na uvolnění horní končetiny a rozvoj koordinace pohybů. Dítě se učí napodobovat jednoduché grafické tvary a začíná vnímat směr i délku jednotlivých tahů. Seznamuje se se svislou a vodorovnou čarou, kruhem, dolním a horním obloukem, tečkami a šikmou čarou. Cílem této fáze není přesnost výsledného tvaru, ale rozvoj pohybových dovedností, osvojení si správného úchopu psacího náčiní a plynulost.

Obrázek 1 *Základní prvky první skupiny*

(zdroj: Bednářová & Šmardová, 2021)

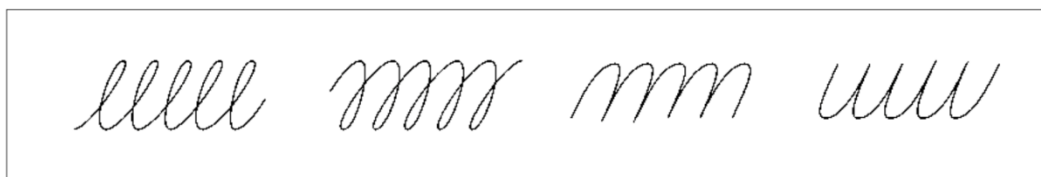
Druhá skupina prvků je určena věkové kategorii 4–5,5 let. V tomto období se dále prohlubuje schopnost koordinace pohybu. Pohyby jsou vědomější a plynulejší a je využívána jak jemná práce prstů a zápěstí, tak i pohyb vycházející z lokte a ramenního kloubu. Mezi prvky této skupiny se řadí spirála, vlnovka, elipsa, šikmá čára a zuby.

Obrázek 2 *Základní prvky druhé skupiny*

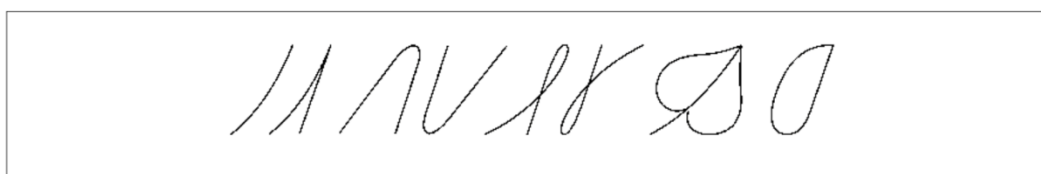
(zdroj: Bednářová & Šmardová, 2021)

Třetí skupina grafických prvků je typická pro věkovou kategorii 5–6,5 let. Tato fáze je zaměřena na zvládnutí složitějších prvků, které vyžadují koordinaci pohybů v horizontální i vertikální rovině a změnu směru čáry. Typickými prvky této skupiny jsou horní a dolní smyčky, oblouky s vratným tahem a osmičky. Cílem je, aby dítě dokázalo plynule navazovat tahy, udržet směr čáry a zároveň si uvědomovalo její vedení. Prvky třetí skupiny tvoří předstupeň pro psací písmo a jejich zvládnutí je pro budoucí psaní zásadní.

Obrázek 3 Základní prvky třetí skupiny

(zdroj: Bednářová & Šmardová, 2021)

Čtvrtá, tudíž poslední skupina prvků, zahrnuje prvky, které se nejvíce přibližují skutečným tvarům písma. Vzhledem k jejich náročnosti se s nimi dítě setkává zpravidla až v období před nástupem do základní školy. Patří zde stoupající šikmé čáry s mírným prohnutím, ostré obraty, horní a dolní zátřh, smyčky a oblouky v různých pozicích, stejně jako prvky připomínající konkrétní písmena (Bednářová & Šmardová, 2021).

Obrázek 4 Základní prvky čtvrté skupiny

(zdroj: Bednářová & Šmardová, 2021)

Uvedené rozdělení grafických prvků umožňuje systematicky rozvíjet grafomotorické dovednosti v návaznosti na věkové a individuální možnosti dětí, čímž tak poskytuje cennou oporu při plánování těchto činností. Aby však mohl být tento rozvoj skutečně podpořen, je důležité porozumět také faktorům ovlivňující rozvoj grafomotoriky, a právě na ty je zaměřena následující podkapitola.

1.3 Faktory ovlivňující rozvoj grafomotoriky

Biologické faktory

Jedním z významných biologických faktorů ovlivňujících grafomotoriku je lateralita. Bednářová & Šmardová (2021) vymezují tento pojem jako: „vztah pravé a levé strany organismu; odlišnost pravého a levého z párových orgánů“ (s. 39). V souvislosti s grafomotorikou hraje roli především lateralita ruky. Toto preferenční užívání jedné strany těla se začíná ustalovat přibližně mezi pátým a sedmým rokem života. U některých dětí může docházet k tzv. nevyhraněné nebo zkřížené lateralitě, což se může projevit nejistým

grafickým projevem, potížení s orientací na ploše či přetěžováním jedné strany těla (Bednářová & Šmardová, 2021).

Vývoj grafomotoriky je také propojen se zráním nervové soustavy a pohybových funkcí. U mladších dětí, může být patrná jistá neobratnost, která souvisí s nedostatečnou osifikací kostí a dozrávání svalstva. Z tohoto důvodu je třeba přizpůsobit požadavky věkovým a fyziologickým možnostem dítěte (Doležalová, 2010; Thorová, 2015).

Psychologické faktory

Při rozvoji grafomotoriky hraje roli také motivace. Pokud je činnost pro dítě smysluplná, přirozeně se do ní zapojí, čímž se zvyšuje efektivita dané činnosti. Grafomotorická cvičení je vhodné propojit s pohybovými aktivitami, příběhem či hrou. Zásadní je také vnímání úspěchu – dítě potřebuje cítit, že je přijímané, oceňované a úspěšné, což má pozitivní vliv na jeho sebevědomí a také samotný výkon (Bednářová, 2015; Doležalová, 2010). V neposlední řadě hraje významnou roli také koncentrace a pozornost dítěte (Tilešová, 2016).

Sociální faktory

Rodinné zázemí patří mezi stěžejní faktory ovlivňující rozvoj grafomotoriky. Doležalová (2010) upozorňuje na prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, včetně vzdělání rodičů a jejich hodnotových postojů. Důležitou roli hraje i způsob, jakým rodiče dítě podporují – zda jej vedou k samostatnosti či zda se aktivně podílejí na jeho učení. Výchovné působení a motivace dospělých, má na grafomotorický rozvoj výrazný dopad, a to jak v rodinném prostředí, tak i v prostředí mateřské školy.

V mateřské škole by měl učitel postupovat promyšlenými kroky, citlivě reagovat na potřeby dítěte a přizpůsobovat mu vzdělávací postupy. Právě učitelova schopnost motivovat, vytvářet podnětné prostředí a nabízet pestré činnosti, může výrazně ovlivňovat rozvoj grafomotorických dovedností dítěte. Žádoucí je zejména zapojení herních a pohádkových prvků, které podporují přirozený zájem dítěte (Doležalová, 2010).

V neposlední řadě hrají důležitou roli také materiální a prostorové podmínky, ve kterých dítě grafomotorické činnosti vykonává. Dostupnost vhodných prostředků a adekvátně uspořádané prostředí přispívají ke správnému držení těla a podpoře koordinace pohybů. Vhodný formát a kvalitní výtvarné náčiní navíc dítěti umožňují pracovat s menší námahou a větší přesností (Bednářová & Šmardová, 2021). Těmto aspektům a samotné přípravě na grafomotorické činnosti je věnována následující podkapitola.

1.4 Příprava na grafomotorické činnosti

V předškolním věku si dítě postupně osvojuje návyky jako je úchop psacího náčiní, schopnost správně sedět či pracovat s uvolněním a napětím – všechny tyto návyky později významně ovlivňují jeho budoucí psaní. Z tohoto důvodu je důležité věnovat pozornost jednotlivým aspektům přípravy na grafomotorické činnosti – od vhodného výběru pomůcek přes správné sezení až po osvojení správného držení psacího náčiní a uvolnění ruky (Bednářová & Šmardová, 2021).

Výběr pomůcek

Prvním z důležitých aspektů je volba vhodného psacího náčiní. Je doporučováno vybírat takové pomůcky, které zajišťují plynulou stopu bez nutnosti vyvíjet nadměrný tlak. Ergonomické náčiní, zejména trojhranného tvaru, napomáhá přirozenému a uvolněnému úchopu. Vhodné je také využít širší psací náčiní, případně pomůcky doplněné o nástavce pro lepší úchop (Bednářová & Šmardová, 2021; Dvořáková et al., 2015).

Poloha těla

Správné držení těla je podstatné nejen pro kvalitu grafického projevu, ale také pro zdravý vývoj dítěte. Dítě by mělo sedět na celé ploše židle, s napřímenou páteří, volně spuštěnými rameny a chodidly opřenými o podlahu. Kolena by měla svírat úhel 90°, lokty mírně pokrčené, opřené o stůl a hlava mírně nakloněna k papíru ve vzdálenosti 25–30 cm (Dvořáková et al., 2015). Stabilní a pohodlné sezení podporuje plynulost pohybu ruky a zabraňuje přetížení pohybového aparátu (Bednářová & Šmardová, 2021).

Polohu vsedě je vhodné rovněž střídát s polohou vestoje, například při kreslení na svislou plochu, což přispívá k uvolnění ramenního kloubu (Doležalová, 2010; Dvořáková et al., 2015).

Úchop psacího náčiní

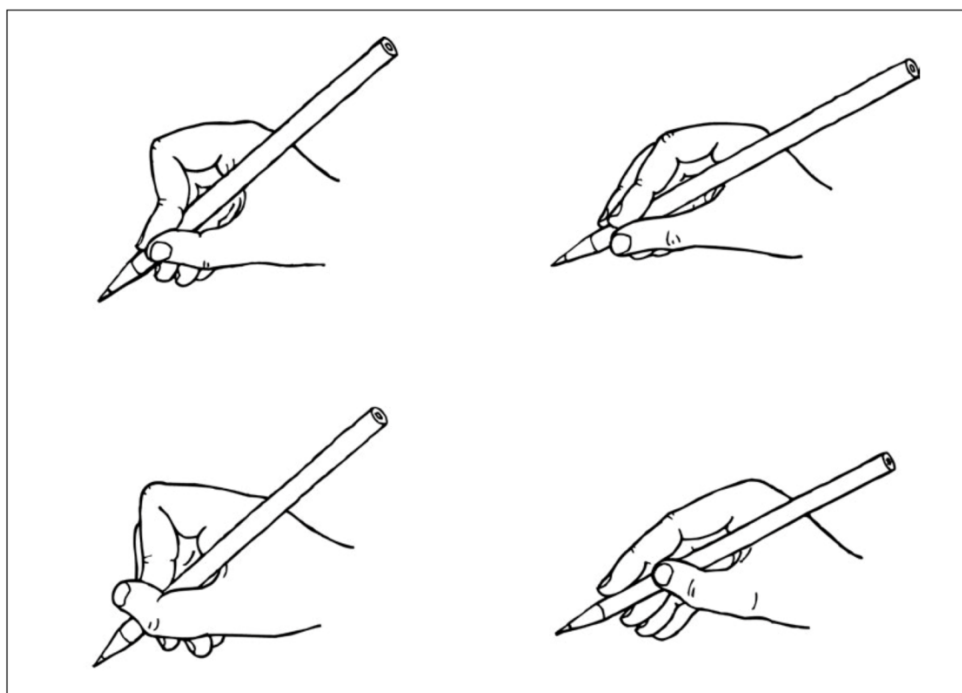
Správný úchop psacího náčiní, nejčastěji označovaný jako tzv. špetkový úchop, je jedním z předpokladů pro přesné a plynulé grafické projevy dítěte. Bednářová & Šmardová (2021) popisují tzv. špetkový úchop jako nejvhodnější způsob držení psacího náčiní – právě tento typ úchopu umožňuje jemné a koordinované pohyby.

Tužka by měla být držena přibližně 3–4 cm nad hrotem, s volně položeným palcem a ukazovákem, zatímco prostředníček slouží jako opora (Dvořáková et al., 2015, Valachová et al., 2015). Důležité je, aby byl úchop přirozený a bez zbytečného napětí

(Doležalová, 2010). Pokud dítě drží tužku křečovitě nebo s přesahem palce přes ukazováček, dochází ke snížení kontroly nad pohybem a často i k nepříjemným pocitům při psaní. Nácvik správného úchopu by měl začít v raném věku, ideálně kolem třetího roku, kdy se dítě poprvé setkává s kreslicím náčiním (Bednářová & Šmardová, 2021). Celý proces by měl probíhat hravou formou, díky čemuž si děti mohou správný úchop osvojit přirozenou formou, například prostřednictvím motivačních metod, kupříkladu „Letadélko“ (Doležalová, 2010).

Utvoř z ruky letadélko – palec a ukazováček jsou od sebe široce rozevřené, zbývající prsty jsou ohnuté. Do dolíčku (do ohbí mezi palcem a ukazováčkem) polož tužku a zároveň ji opři o ohnutý prostředníček. Vzniklo letadélko. Nyní přilož na tužku palec ze strany a ukazováček shora. Můžeš začít kreslit (Doležalová, 2010, s. 42).

Nesprávné úchopy psacího náčiní mohou negativně ovlivnit celkovou efektivitu grafomotorického výkonu. V některých případech jsou prsty sice umístěny správně, avšak zůstávají v napětí – typicky se vyskytuje přepjatý ukazovák, což může vést až ke zhoršenému prokrvení prstů. U tzv. drápovitého držení tužky se psací náčiní opírá o bříška všech prstů. Jiným problémem může být úchop, při kterém palec překrývá ukazovák, čímž dochází k omezení pohybové koordinace – v těchto případech je vhodné využít kompenzační pomůcky, například trojhranné nástavce. Mezi další časté chyby patří posun palce a ukazováku do nevhodného postavení, kdy nejsou bříška těchto prstů naproti sobě, ukazovák není pohyblivý a tvoří určitou oporu. Může se vyskytnout i obrácený úchop, při němž je palec napnutý a ukazovák výrazně pokrčený (Bednářová & Šmardová, 2021).

Obrázek 5 Příklady nesprávného úchopu

(zdroj: Bednářová & Šmardová, 2021)

Uvolňovací cviky

Při nácviku grafomotorických dovedností by měla být věnována pozornost také uvolnění rukou, k čemuž slouží uvolňovací cviky, opírající se o přirozené pohyby dítěte. Uvolňovací cviky by měly být prováděny nejprve vestoje, ideálně s využitím svislé plochy. Následně poté se můžeme zaměřit na plochu vodorovnou (Doležalová, 2010; Fasnerová, 2018).

Bednářová & Šmardová (2021) vymezují tři skupiny uvolňovacích cviků, které následně řadí podle obtížnosti. První skupina je zaměřena na vedení tahů mezi dvěma čarami a bývají motivačně ztvárněny jako „závodní dráhy“. Následující náročnější cviky zahrnují obtahování jednotlivých tvarů. Nejpokročilejší skupina je pak zaměřena na prvky, z nichž se skládá písmo – vlnovky, oblouky či smyčky.

Na uvedené přístupy navazují i autoři Valachová et al. (2015), podle kterých je důležité zaměřovat se postupně na jednotlivé části horní končetiny a volit pohyby odpovídající možnostem dětí. Ramenní kloub lze uvolnit například máváním, kroužením paží či hrou s lehkými pomůckami. U loketního kloubu můžeme zařadit kývavé nebo rotační pohyby předloktí a k uvolnění zápěstí přispívají činnosti jako kroužení, tleskání či ťukání prsty do podložky (Valachová et al., 2015).

Cvičení by měla být vedena hravou formou, například s využitím rytmyzace, pomocí říkanek, čímž dojde k podpoře jak samotné motoriky, tak zároveň k vnímání rozdílu mezi napětím a uvolněním svalstva (Bednářová & Šmardová, 2021; Dvořáková et al., 2015).

1.5 Možné obtíže v oblasti grafomotoriky

Již v předškolním věku lze u některých dětí pozorovat v oblasti grafomotorického vývoje jisté známky odlišností, které mohou být důsledkem psychomotorické nezralosti nebo oslabením některých dovedností. Tyto obtíže se často neprojevují samostatně, ale bývají spojovány s koordinací pohybů, vývojem řeči a s celkovou pohybovou schopností dítěte (Lipnická, 2007).

Dítě, u kterého nebyla dostatečně rozvinuta oblast jemné motoriky, mívá potíže při manipulaci s drobnými předměty nebo s koordinací ruky a oka, což se odráží v jeho výtvarném projevu. Objevuje se snížená obratnost, nepravidelnost pohybů a nejisté tahy. Dále je možné sledovat projevy jako vyhýbání se kreslení, či jiným činnostem spojeným s jemnou motorikou. Kresby těchto dětí bývají často obsahově jednoduché, postrádají detaily a také si můžeme povšimnout určitého zaostání oproti vrstevníkům (Bednářová et al., 2017; Bednářová & Šmardová, 2022; Lipnická).

Další z obtíží, které lze vypořádat, jsou křečovitě tahy či omezená škála tvarů. Potíže s automatizací pohybů a prostorovou orientací se mohou odrážet v neschopnosti obkreslit základní tvary nebo dodržet směr pohybu. Tyto obtíže bývají doprovázeny frustrací, nízkou motivací a v některých případech i odmítáním činnosti (Lipnická, 2007; Bednářová & Šmardová, 2022; Šafářová et al. 2022).

Včas neřešené obtíže se mohou přenést do školního věku, kde se projevují potížemi s osvojením tvarů písmen, kolísáním velikosti a sklonu písma nebo zvýšenou chybovostí. Dítě často píše pomalu, s proměnlivým vzhledem písma a někdy psaní zcela odmítá (Bednářová & Šmardová, 2022; Šafářová et al. 2022).

Prevenici a včasnou podporu je proto vhodné zahájit již v předškolním věku. Tomu napomáhají pravidelné činnosti rozvíjející jemnou motoriku, koordinaci a vnímání. Podstatné je i upevňování správných návyků, například vedení pohybů správným směrem, špetkový úchop nebo přiměřené tempo. Závažnější potíže je možné zmírnit včasnou diagnostikou, cílenou podporou a vytvořením prostředí, které dítěti poskytuje potřebnou stabilitu a dostatek podnětů k rozvoji (Lipnická, 2007; Bednářová & Šmardová, 2022).

2 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V mateřské škole mají výtvarné činnosti nezastupitelné místo jako prostředek sebevyjádření, tvořivosti a komplexního rozvoje dítěte. Hazuková (2012) upozorňuje, že oproti formálnímu pojetí výtvarné výchovy ve školách, se v předškolním vzdělávání uplatňuje spíše pojem „výtvarná činnost“, který RVP PV cíleně preferuje.

Výtvarné činnosti v mateřské škole zahrnují široké spektrum aktivit, jako například kresbu, malbu, modelování, koláž či práci s různými tvary a barvami (Hazuková, 2012; Bezděková et al., 2016). Bezděková et al. (2016) navíc rozlišují formu receptivní (vnímání výtvarného umění) a produktivní (vlastní tvorba), přičemž obě tyto složky podporují estetické vnímání a kognitivní schopnosti dětí. Význam výtvarných činností tak spočívá v jejich všestranných možnostech – podporují rozvoj vizuální gramotnosti, kreativity, samostatnosti i schopnosti plánování.

Vedle kognitivních přínosů mají výtvarné činnosti zásadní význam i v oblasti motoriky – podporují rozvoj jemné motoriky a koordinace ruky-oka. Přínos můžeme vidět také v kontextu sociálního učení. Kolektivní výtvarná práce rozvíjí empatii, spolupráci a prosociální chování (Bezděková et al., 2016).

V širším pohledu lze výtvarné činnosti chápat jako prostředek, který propojuje různé oblasti rozvoje – výtvarné činnosti se propojují s myšlením, objevováním i řešením problémů. Výtvarné vyjadřování tak může být přirozeně propojeno s oblastmi jako je věda, technika nebo matematika, čím rozvíjí u dětí schopnost tvořit, hledat nové cesty a vnímat svět komplexněji (Jacoby, 2018).

2.1 Výtvarné činnosti z hlediska RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2021) přistupuje k výtvarným činnostem jako k přirozené a důležité součásti předškolního vzdělávání, která přispívá k rozvoji tvořivosti, estetického vnímání i emocionálního vyjadřování dětí.

Jak bylo zmíněno již v úvodu kapitoly, Hazuková (2012) upozorňuje na rozdíl mezi pojetím výtvarné výchovy ve školním vzdělávání a výtvarnými činnostmi v předškolním věku. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání záměrně pracuje s pojmem výtvarná činnost a staví ho do role prostředku rozvoje nikoli jako cíle samotného.

Výtvarné činnosti se v RVP PV výslovně neobjevují jako samostatná oblast, ale jejich přínos je zřejmý napříč několika vzdělávacími oblastmi a to konkrétně – Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět (RVP PV, 2021).

V následující části budou postupně rozepsány jednotlivé vzdělávací oblasti a také to, jakým způsobem zde výtvarné činnosti nacházejí své uplatnění a napomáhají tak naplňovat stanované cíle.

Dítě a jeho tělo

Tato vzdělávací oblast se zaměřuje na biologický rozvoj dítěte, a to především na podporu tělesné zdatnosti, smyslového vnímání motorických dovedností. Výtvarné činnosti zde nacházejí své uplatnění zejména v rámci podpory rozvoje jemné motoriky, koordinace ruky a oka a smyslového rozlišování. Dítě by mělo na konci předškolního období zvládat „zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. s tužkami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou“ (RVP PV, 2021, s.16).

Dítě a jeho psychika

Tato vzdělávací oblast podporuje rozvoj duševní pohody dítěte, jeho poznávacích procesů a funkcí, řečových dovedností, emocí i schopnosti sebevyjádření. Výtvarné činnosti zde nacházejí široké uplatnění. RVP PV (2021) v této souvislosti uvádí jako vzdělávací cíl například „rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)“ (s. 19) nebo „rozvoj a kultivace představivosti a fantazie“ (s. 19). Výtvarná činnost přispívá také k upevňování pozitivního vztahu dítěte k sobě samému, k pocitu úspěchu a radosti z tvořivého projevu. V očekávaných výstupech se objevuje schopnost „zachycovat a vyjadřovat své prožitky výtvarně“ (RVP PRV, 2021, s.22).

Dítě a ten druhý

Tato vzdělávací oblast je zaměřena na rozvoj sociálních vztahů a dovedností dítěte, tedy schopnost navazovat kontakt, spolupracovat či respektovat ostatní. Výtvarné činnosti v tomto kontextu mohou přirozeně vytvářet prostor pro sdílení, dialog či spolupráci ve skupině. Společné tvoření posiluje sociální dovednosti, rozvíjí schopnost domlouvat se nebo hledat kompromisy. Výtvarné činnosti zde mohou sloužit jako nástroj ke kooperaci či posilování empatie. Ve vzdělávací nabídce této oblasti můžeme najít například „výtvarné hry a etudy“ (RVP PV, 2021, s. 23).

Dítě a společnost

Tato vzdělávací oblast rozvíjí u dětí porozumění základním hodnotám, společenským normám a kulturnímu prostředí. Výtvarné činnosti se zde uplatňují jako prostředek, který přispívá k utváření kulturních návyků a estetického cítění. Vzdělávací nabídka této oblasti zmiňuje „tvůrčí činnosti slovesné, literární, dramatické, výtvarné... podněcující tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i vyjadřování a tříbení vkusu“ (RVP PV, 2021, s. 25).

Dítě a svět

Tato vzdělávací oblast podporuje u dětí porozumění okolnímu prostředí, vztahu člověka k přírodě, společnosti i kultuře. Výtvarné činnosti v této oblasti nejsou v této oblasti přímo uvedeny, ale mohou hrát roli například při zpracování prožitků z okolního světa (RVP PV, 2021).

Ačkoliv nejsou výtvarné činnosti v RVP PV vymezeny samostatně, objevují se v různých podobách napříč vzdělávacími oblastmi. Jejich podoba zůstává ovšem otevřená, což umožňuje jejich volné rozpracování (Vondrová, 2005).

2.2 Výtvarné techniky v mateřské škole

Výtvarné techniky umožňují dítěti prožívat radost z tvoření, také nabízejí prostor k sebevyjádření, zkoumání materiálů a objevování vlastních možností (Hazuková, 2012).

Při plánování výtvarných činností je nezbytné promýšlet nejen pedagogický záměr, ale také možnosti a limity jednotlivých výtvarných technik, kdy je důležité brát v potaz potřeby konkrétního dítěte (Bezděková et al., 2016). Nedílnou součástí je také vytvoření bezpečné a klidné atmosféry, která je pro výtvarnou tvorbu velmi podstatná (Stadlerová, 2011).

Některé výtvarné postupy mohou být pro děti nevhodné, zejména pokud nejsou propojeny s jasně vymezenými výchovnými cíli. V takových případech se pozornost dítěte přesouvá spíše na samotný vizuální efekt než na proces tvoření, což může vést ke ztrátě zájmu o činnost. Z tohoto důvodu by měl mít pedagog přehled o různých výtvarných technikách a promyšleně vybírat ty, které odpovídají možnostem dětí. Zároveň by měl dbát na to, aby si děti výtvarné techniky osvojovaly postupně – od základních forem plošného a prostorového vyjádření, jako je kresba, malba, modelování či plošná konstrukce (Hazuková, 2011; Valachová, 2014).

Křížová (2018) ve své publikaci dělí výtvarné techniky na čtyři kategorie, a to konkrétně na kresbu, malbu, grafiku a plastickou a prostorovou tvorbu. V následující části budou popsány vybrané výtvarné techniky, které spadají do těchto kategorií, a zároveň budou zmiňovány i v rámci praktické části této práce.

Kresba

Kresba představuje jeden ze základních prostředků výtvarného vyjádření a jejím charakteristickým rysem je práce s linií (Vondrová, 2007). Autorky Křížová (2018) a Hazuková (2012) se shodují, že kresba poskytuje dětem prostor nejen pro rozvoj výtvarných dovedností, ale i pro nácvik soustředění, jemné motoriky a vnímání detailu. Rozlišujeme kresbu suchou a mokrou stopou – suchá se realizuje nástroji jako tužka, pastelka, uhel, rudka či suchý pastel, mokrá pak využívá prostředky jako je tuš, inkoust nebo akvarel. Zpestřením může být možnost využití netradičních kreslicích nástrojů, například štětců, hřebínků nebo prstů.

Zajímavý pohled nabízí také Vágnerová (2012) v kontextu vývojové psychologie – skrze kresbu dítě vyjadřuje své myšlenky, emoce a zkušenosti. Kresba má nejen poznávací funkci, ale i výrazně expresivní charakter, protože umožňuje sdílet prožitky a postoje, které ještě nemusí být vyjádřitelné slovy.

Malba

Další ze základních technik využívaných v mateřské škole je malba. Podle Valachové (2014) představuje oblast s bohatým spektrem vyjadřovacích možností – děti skrze ni nejen zobrazují okolní svět, ale zároveň vizuálně vyjadřují své představy a fantazii. Základním prostředkem malby je barva, která je nanášena na podklad a vytváří plošné barevné kompozice (Matthews, 2003). Hazuková (2011) zdůrazňuje smyslový a motorický přínos malby – děti při práci vnímají barvu, její vlastnosti a zároveň rozvíjejí jemnou motoriku a estetické cítění. Nejčastěji se používají barvy, jako jsou tempery nebo vodové barvy, které lze nanášet na různé druhy papíru (Vondrová, 2007). Křížová (2018) doplňuje, že výběr nástroje – například kulatého nebo plochého štětce – ovlivňuje výsledný efekt. Uvádí také možnosti kombinace malby s jinými technikami (kresba, koláž, frotáž) a zdůrazňuje, že děti mohou experimentovat nejen s barvou, ale i s různými výtvarnými pomůckami, včetně prstů.

Grafika

Grafika jako výtvarná technika poskytuje dětem možnost seznámit se s principem tisku a rozvíjet cit pro strukturu, stopu a tvar. Přestože některé grafické techniky vyžadují určitou zručnost a fyzickou zdatnost, existují i jednodušší formy vhodné právě pro

předškolní věk. Mezi ně patří zejména práce s otisky – děti otiskují různé přírodní i umělé materiály (např. víčka, listy, bublinkovou folii), čímž objevují stopy tvarů a textur. Tupování, jako další z technik, spočívá v nanášení barvy pomocí např. štětce nebo korkového špuntu což podporuje rozvoj jemné motoriky i koncentrace (Křížová, 2018; Bezděková et al., 2016).

Plastická a prostorová tvorba

Poslední ze zmíněné kategorie je plastická a prostorová tvorba. Díky práci s různými druhy materiálů umožňují techniky v této kategorii rozvoj představivosti a hmatového vnímání (Vondrová, 2007). Stejně jako u grafiky nabízí velkou škálu technik, jako tvarování, body-art, land-art či fotomontáž. Mezi jednodušší z nich pak bychom mohli zařadit kupříkladu modelování – můžeme využít hlínu, sádku, plastelínu či slané těsto. Do této kategorie spadá také technika koláže, při níž jde o tvorbu obrazu lepením vystřižených nebo vytrhaných tvarů z různých druhů papíru nebo jiných materiálů (Křížová, 2018).

2.3 Význam výtvarných činností pro rozvoj grafomotoriky

Tato podkapitola je zaměřena na propojení obou zmíněných oblastí, a to grafomotoriky a výtvarných činností. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, rozvoj grafomotorických dovedností je úzce spjat s celkovým motorickým vývojem dítěte, a to zejména v oblasti jemné motoriky a vizuomotoriky (Doležalová, 2010).

Provázanosti těchto dvou oblastí si lze povšimnout již v rámci vzdělávacích oblastí v RVP PV, a to především v oblasti Dítě a jeho tělo a Dítě a jeho psychika (viz podkapitola 2.1) (RVP PV, 2021).

Význam výtvarných činností popisují ve svých publikacích také autorky Hazuková (2011) a Křížová (2018), které výtvarné činnosti považují za jeden z významných prostředků pro rozvoj osobnosti dítěte, a kromě rozvoje fantazie a kreativity popisují také jejich přínos z hlediska vizuálního vnímání, motoriky a koordinaci pohybů.

Podrobnější popis rozvoje těchto dovedností je také zmíněn v přehledu jednotlivých výtvarných technik, kde si lze všimnout, že každá z technik rozvíjí u dětí specifické dovednosti a přispívá tak k celkovému posílení grafomotorických dovedností. Kresba, jako základní forma výtvarného vyjádření, napomáhá rozvoji jemné motoriky, soustředění a vnímání detailu. Malba napomáhá rozvoji smyslového vnímání či jemné motoriky. Grafické techniky, jako je otiskování nebo tupování, přispívají k pochopení struktury a tvaru a současně posilují koncentraci i motorické dovednosti ruky. Plastická a prostorová

tvorba pak podporuje představivost, rozvíjí prostorovou orientaci a hmatové vnímání (Bezděková et al., 2016; Hazuková, 2011; Křížová, 2018; Vondrová, 2007).

Nedílnou součástí výtvarných činností je také motivace, která výrazně ovlivňuje jejich průběh i výsledky. Vhodně zvolená motivace přispívá k aktivnímu zapojení dítěte do činnosti, usnadňuje mu pochopení tématu a zároveň podporuje jeho smyslové, emocionální i estetické vnímání. Díky tomu se dítě nejen učí skrze vlastní prožitek, ale zároveň si přirozenou cestou osvojuje nové dovednosti, včetně těch grafomotorických (Křížová, 2018; Tilešová, 2016). Při správně zvolené motivaci tak mohou výtvarné činnosti představovat efektivní prostředek pro rozvoj grafomotorických dovedností dítěte.

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 SADA VÝTVARNÝCH AKTIVIT PRO ROZVOJ GRAFOMOTORIKY

Praktická část této práce navazuje na teoretická východiska ve výše uvedené teoretické části, zaměřena na grafomotoriku, výtvarné činnosti a jejich vzájemnou provázanost. Záměrem této části práce je představit sadu sedmi výtvarných aktivit, jejichž cílem je podpora rozvoje grafomotorických dovedností u dětí předškolního věku.

Cíle praktické části

Cílem praktické části této práce je vytvoření sady aktivit, její realizace v praxi, následná evaluace a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Cíle sady aktivit

Cílem sady aktivit je rozvíjet grafomotorické dovednosti dětí s využitím výtvarných činností. Dále pak podporovat dovednosti, které s grafomotorikou bezprostředně souvisejí, a to zejména uvolnění rukou, koordinaci pohybů, koordinaci ruky a oka, nácvik úchopu psacího náčiní a správného sezení. Další ze stanovených cílů je seznámit děti s různými výtvarnými technikami.

Etické hledisko

Mateřská škola, v níž byla sada aktivit realizována, byla s celým záměrem práce předem seznámena. Souhlas s realizací byl udělen jak vedoucí učitelkou, tak i učitelkou ve třídě, kde aktivity probíhaly. O plánované realizaci byli informováni také rodiče dětí, které se aktivit účastnily. Před zahájením samotné realizace byl vedoucí učitelce a zákonným zástupcům dětí předložen informovaný souhlas (viz příloha I a II), který byl podepsán před zahájením samotné realizace.

Harmonogram realizace sady aktivit

Sada aktivit byla realizována během měsíce prosince v rámci dvou týdnů, což v běžné praxi neodpovídá přirozenému tempu osvojování jednotlivých grafomotorických dovedností. Účelem této realizace ovšem nebylo sledovat rozvoj grafomotorických dovedností konkrétních dětí v čase, ale ověřit funkčnost navržených činností, jejich strukturu, obsahové zaměření a metodickou využitelnost. Časová náročnost jednotlivých aktivit byla vždy okolo 30 minut.

Charakteristika sady aktivit

Sada aktivit je tvořena sedmi aktivitami, které propojují výtvarné činnosti s nácvikem grafomotorických dovedností. Každá z aktivit je zaměřena na jeden konkrétní grafomotorický prvek ze skupiny grafomotorických prvků pro věkovou kategorii 3–4,5 let dle Bednářové & Šmardové (2021), též na jednu výtvarnou techniku, a zároveň je každá z aktivit motivována jinou pohádkou. Jednotlivé aktivity vždy obsahují činnost zaměřenou na rozvoj hrubé a jemné motoriky, uvolnění rukou a následně samotnou výtvarnou činnost, která zahrnuje konkrétní grafomotorický prvek. Aktivity jsou řazeny podle náročnosti jednotlivých grafomotorických prvků.

Charakteristika dětí

Sada aktivit byla realizována v mateřské škole v Otrokovicích ve třídě Berušek, kterou navštěvují děti ve věku 3–4 let. Třidu navštěvuje celkem 23 dětí, přičemž během realizace jsem pracovala vždy se skupinou 5–8 dětí. Vzhledem k předvánočnímu období a nižší docházce nebylo možné zapojit stále stejnou skupinu, a proto byly aktivity realizovány s těmi dětmi, které byly v daný den v mateřské škole přítomny.

V této třídě jsem v předchozím období absolvovala souvislou pedagogickou praxi, díky čemuž jsem děti již znala, měla s nimi navázaný vztah a mohla jsem lépe reagovat na jejich individuální potřeby. Tato znalost prostředí i dětí přispěla k plynulejší organizaci a přirozenému zapojení dětí do jednotlivých činností.

3.1 Průběh jednotlivých aktivit

V této podkapitole jsou podrobně představeny jednotlivé aktivity, které byly realizovány v rámci praktické části práce. Každá aktivita je popsána z hlediska tématu, zvoleného grafomotorického prvku, použité výtvarné techniky, organizační formy, cílů, klíčových kompetencí (dle RVP PV 2021), pomůcek a průběhu činnosti. Reflexe k jednotlivým aktivitám jsou uvedeny samostatně v kapitole věnované evaluaci.

Tabulka 1 *Přehled realizovaných aktivit**(zdroj: vlastní)*

TÉMA	Bob a Bobek (Klobouk kouzelníka Pokustóna)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti
Cíle v jazyce učitele	Podporovat uvolnění rukou Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní Podporovat osvojení grafomotorického prvku svislé čáry Představit dětem výtvarnou techniku – Malba temperami
Cíle v jazyce dítěte	Protahovat ruce krouživými pohyby Udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu Obtahovat svislé čáry Vymalovat klobouk

Téma	Včelka Mája (Včelí úl)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti
Cíle v jazyce učitele	Rozvíjet koordinaci pohybů rukou Rozvíjet pravolevou orientaci Podporovat uvolnění rukou Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní Podporovat osvojení grafomotorického prvku vodorovné čáry Představit dětem s výtvarnou techniku – Obtiskování
Cíle v jazyce dítěte	Napodobovat let včely Sledovat a ukazovat směr letu včely Obtahovat dráhu letu včel Udržovat správný sed a držet pastelku ve špetkovém úchopu Obtahovat čáry v úlu Obtiskovat bublinkovou folii

Téma	Sněhurka a sedm trpaslíků (Jablka)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Téma	Sněhurka a sedm trpaslíků (Jablka) (pokračování)
Cíle v jazyce učitele	Rozvíjet koordinaci pohybů celého těla Rozvíjet motoriku dlaní Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní Podporovat osvojení grafomotorického prvku kruhu Představit dětem výtvarnou techniku – Kresba suchým pastelem
Cíle v jazyce dítěte	Předvádět trhání jablek Vymodelovat jablka Udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu Znázorňovat tvar kruhu různými způsoby Obkreslit jablka

Téma	Červená Karkulka (Karkulčin košík)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti
Cíle v jazyce učitele	Rozvíjet hrubou motoriku Rozvíjet koordinaci rukou a prstů Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní Podporovat osvojení grafomotorického prvku dolního oblouku Představit dětem výtvarnou techniku – Lepení krepového papíru
Cíle v jazyce dítěte	Ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků hrubé motoriky Ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků jemné motoriky Udržovat správný sed a držet pastelku ve špetkovém úchopu Obtahovat dolní oblouky Nalepit kuličky krepového papíru

Téma	Tři prasátka (Domečky prasátek)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti
Cíle v jazyce učitele	Podpořit uvolnění rukou Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní Podporovat osvojení grafomotorického prvku horního oblouku Představit dětem výtvarnou techniku – Koláž
Cíle v jazyce dítěte	Ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků Udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu Obtahovat horní oblouky Přilepit různé druhy materiálů

Téma	Krteček (Krtinec)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti
Cíle v jazyce učitele	Rozvíjet koordinaci pohybů celého těla Rozvíjet jemnou motoriku Podporovat správné držení těla Podporovat osvojení grafomotorického prvku teček Představit dětem výtvarnou techniku – Tupování teček
Cíle v jazyce dítěte	Předvádět pohyby Krtečka Malovat do hlíny, stavět krtince Udržovat správný sed Tupovat tečky Obtiskovat barvu korkovým razítkem

Téma	Perníková chaloupka (Perníček)
Organizační forma	Individualizovaná forma
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti
Cíle v jazyce učitele	Rozvíjet koordinaci rukou a prstů Podporovat správné držení těla Podporovat osvojení grafomotorického prvku šikmé čáry Představit dětem výtvarnou techniku – Malba prstem
Cíle v jazyce dítěte	Odlepovat a přilepovat perníčky Udržovat správný sed Obtahovat prstem šikmé čáry Malovat prstem zdobení perníku

3.1.1 Aktivita č. 1

Téma: Bob a Bobek – Klobouk kouzelníka Pokustóna

Výtvarná technika: Malba temperami

Grafomotorický prvek: Svislá čára

Charakteristika dětí: Při této aktivitě jsem pracovala se skupinou šesti dětí, a to konkrétně s dvěma chlapci a čtyřmi dívkami. Jelikož to byla první aktivita z celé sady, děti vůbec netušily, co je čeká, a tak byly velmi zvědavé a nedočkavé. Kromě jednoho chlapce, u kterého bylo někdy více potřeba zdůraznit, co zrovna má či nemá dělat, pracovaly děti dobře a se zájmem.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Podporovat uvolnění rukou
- Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní
- Podporovat osvojení grafomotorického prvku svislé čáry
- Představit dětem výtvarnou techniku – Malba temperami

Cíle v jazyce dítěte:

- Protahovat ruce krouživými pohyby
- Udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu
- Obtahovat svislé čáry
- Vymalovat klobouk

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže protahovat ruce krouživými pohyby

Dítě dokáže udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu.

Dítě dokáže obtahovat svislé čáry.

Dítě dokáže vymalovat klobouk.

- Kompetence k učení – „*Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.*“
- Komunikativní kompetence – „*Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.*“
- Kompetence k řešení problémů – „*Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.*“

Prostředky a pomůcky: obrázky Boba a Bobka, říkanka, tvrdé papíry, klobouk s předtištěnými svislými čarami, pastelky, tužky, černá a červená temperová barva, štětce, misky, lepidla

Průběh činnosti:

Činnost jsem s dětmi zahájila povídáním o pohádce o Bobu a Bobkovi, kdy jsem dětem ukázala obrázky související s touto pohádkou. Děti tyto dva známé králíky téměř okamžitě poznaly. Krátce jsme si popovídali o tom, co tito králíci dělají, že společně zažívají různá dobrodružství a cestují po světě. Vysvětlila jsem jim, že králíci Bob a Bobek žijí v kouzelném klobouku kouzelníka Pokustóna, který jim ale bohužel uletěl. My se ho ovšem pokusíme dostat zpět.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

Samotné výtvarné činnosti předcházely uvolňovací cviky, kdy jsme s dětmi nejprve krouživými pohyby protahovali ruce, a to od ramenního kloubu, přes loket a následně zápěstí. Každá část ruky představovala jinou sílu větru. Následně jsme dlaněmi a prsty znázornili dešťové kapky, které vítr může také někdy přinést. Bouřku jsme znázornili tleskáním dlaní o stůl, silný déšť tleskáním dlaní o sebe, lehký déšť klepáním jednotlivými prsty o stůl a kapky tleskáním dvěma prsty o dlaň. Poté jsem dětem rozdala prázdné papíry a modré pastelky. Společně jsme se usadili ke stolečku, kde jsem dětem vysvětlila, jak mají správně sedět a jakým způsobem držet pastelku. Úkolem dětí bylo vytvořit čáranici, která znázorní vítr unášející kouzelnický klobouk. K této činnosti jsem jako rytmizaci zvolila krátkou říkanku, kterou jsme společně u cvičení říkali – „*Fouká, fouká větříček, pohání náš klobouček.*“

Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

Po uvolňovacích cvičeních následovala samotná výtvarná činnost, kdy jsem dětem rozdala vystřižené klobouky (viz příloha III), na kterých byly vytištěny svislé čáry. Nejprve jsme čáry kreslili rukou do vzduchu, aby děti lépe pochopily směr, kterým budou čáry kreslit a malovat. Následně čáry obtahovaly tužkou a poté štětcem a černou temperovou barvou. Po obtažení čar následovalo vybarvení horní části klobouku, a to konkrétně černou a červenou barvou. Po domalování klobouků a mezitím, co na kloboucích barva zasychala, jsem dětem rozdala obrázky Boba a Bobka, které jsme přilepili do dolní části papíru s čáranicí, s tím, že společně s nimi počkáme, až bude barva zaschnutá a klobouky tak budou připraveny. V této volné chvíli jsem si s dětmi popovídala o tom, co jsme dnes společně vytvářeli a ptala jsem se na otázky jako například: „*O čem byla dnešní pohádka? Jak pomůžeme Bobovi a Bobkovi? Jakým způsobem jsme klobouk ozdobili?*“ Poté již zbývalo jen nalepení klobouku na papír s modrou čáranicí, čímž jsme pomohli navrátit klobouk Bobovi a Bobkovi a celý výtvar byl tak dokončen.

Obrázek 6 *Malba klobouku*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 7 Klobouk kouzelníka Pokustóna

(zdroj: vlastní)

3.1.2 Aktivita č. 2

Téma: Včelka Mája – Včelí úl

Výtvarná technika: Obtiskování

Grafomotorický prvek: Vodorovná čára

Charakteristika dětí: Při této aktivitě jsem pracovala s šesti dětmi, a to konkrétně s třemi chlapci a třemi dívkami. Děti se těšily, s jakou pohádkou budeme tentokrát pracovat a zapojovaly se s nadšením. Práce byla místy trochu náročnější, jelikož část dětí pracovala na jiné aktivitě s paní učitelkou, což občas odvádělo pozornost dětí. Naštěstí pohádková motivace děti do aktivity opět vtáhla. Jeden chlapec byl chvílemi neklidnější, občas strhával pozornost i ostatních dětí a bylo třeba jej více usměrňovat.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Rozvíjet koordinaci pohybů rukou
- Rozvíjet pravolevou orientaci
- Podporovat uvolnění rukou
- Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní
- Podporovat osvojení grafomotorického prvku vodorovné čáry
- Představit dětem s výtvarnou techniku – Obtiskování

Cíle v jazyce dítěte:

- Napodobovat let včely
- Sledovat a ukazovat směr letu včely
- Obtahovat dráhu letu včel
- Udržovat správný sed a držet pastelku ve špetkovém úchopu
- Obtahovat čáry v úlu
- Obtiskovat bublinkovou folii

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže napodobovat let včely.

Dítě dokáže sledovat a ukazovat směr letu včely.

Dítě dokáže obtahovat dráhu letu včel.

Dítě dokáže udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu.

Dítě dokáže obtahovat čáry v úlu.

Dítě dokáže obtiskovat bublinkovou folii.

- Kompetence k učení – „*Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.*“

- Komunikativní kompetence – „*Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.*“
- Kompetence k řešení problémů – „*Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.*“

Prostředky a pomůcky: Obrázky Včelky Máji, tužky, pracovní listy s dráhami, tvrdé papíry s předkreslenými úly a vodorovnými čarami, pastelky, štětce, žlutá temperová barva, kelímky, bublinkový folie, lepidlo

Průběh činnosti:

Na začátku činnosti jsem dětem představila pohádku, kterou jsme se ten den zabývali – pohádku o Včelce Máji. Ukázala jsem dětem obrázky, podle kterých poznaly, o jakou pohádku se jedná. Krátce jsme si popovídali o tom, co se v pohádce odehrává, jaké kamarády Včelka Mája má a také, že včely žijí v úlu a vytváří med.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

Po úvodním povídání následovaly cviky na uvolnění rukou, kdy jsme s dětmi znázorňovali let včel. Rukama jsme mávali jako poletující včely – začínali jsme od největšího mávání celými rukama a pokračovali až po to nejmenší pouze zápěstím. Další část uvolňovacích cvičení tvořily dráhy. Každé z dětí obdrželo list papíru s předtištěnou dráhou Včelky Máji, která míří do úlu. Předtím, než děti začaly dráhu vyplňovat, jsem jim ukázala, jakým směrem budeme postupovat, a to zleva doprava, což jsme všichni společně několikrát znázornili prstem do vzduchu. Následně se děti usadily ke stolečku, kde jsme si zopakovali, jak správně sedět a jakým způsobem držet pastelku. K této činnosti jsem jako rytmizaci zvolila dvousloví „*Včelka Mája*“. Dráha byla podobná tvaru písmene M, tudíž při slabice „*včel*“ děti vedly tužku směrem nahoru, při slabice „*ka*“, mírně dolů, při slabice „*má*“ mírně nahoru a při slabice „*ja*“ dolů. Tímto způsobem dráhu několikrát obtáhly. Soustředili jsme se na to, aby tahy byly plynulé a tažené uvolněnou rukou.

Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

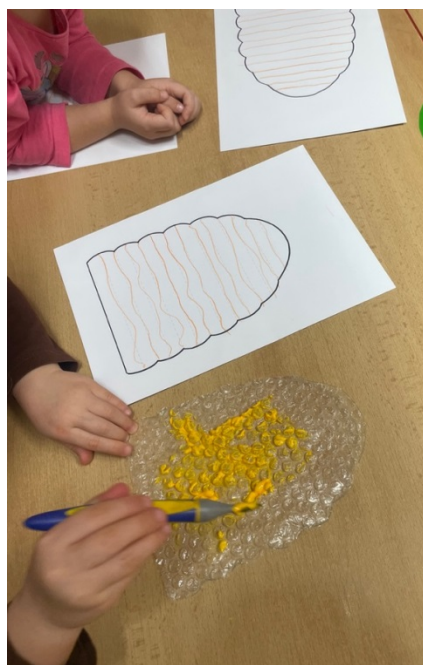
Po uvolňovacím cvičení následovala výtvarná činnost. Dětem jsem rozdala papíry s předkresleným obrysem včelího úlu (viz příloha IV), jehož součástí byly vodorovné čáry. S dětmi jsme si opět připomněli, jakým směrem vodorovné čáry povedou – zleva doprava. Vodorovné čáry děti obtahovaly žlutou pastelkou. Po obtažení čar jsem dětem rozdala kelímky se žlutou temperovou barvou, štětce a bublinkovou folii, která byla vystřižena do

tvaru úlu. Úkolem dětí bylo štětcem pomalovat bublinkovou folii a tu následně obtisknout do obrysu včelího úlu. Po obtiskování jsem dětem rozdala obrázky Včelky Máji, které nalepily vedle úlu, čímž byla činnost dokončená. Na závěr jsme si ještě s dětmi krátce zopakovali, co všechno jsme při této činnosti zvládli. Ptala jsem se na otázky jako například: „Kde včelky žijí? Co vyrábí? Dokáže někdo ukázat, jakým směrem dnes létala Včela Mája? Co jsme dnes vytvořili?“

Obrázek 8 Dráhy

(zdroj: vlastní)

Obrázek 9 Obtiskování folie

(zdroj: vlastní)

Obrázek 10 Úl Včelky Máji

(zdroj: vlastní)

3.1.3 Aktivita č. 3

Téma: Sněhurka a sedm trpaslíků – Jablka

Výtvarná technika: Kresba suchým pastelem

Grafomotorický prvek: Kruh

Charakteristika dětí: Při realizaci této aktivity jsem pracovala se skupinou osmi dětí. V mateřské škole bylo zrovna období před Vánoci, a tudíž i velmi malá účast dětí a já jsem tak oproti předchozím dnům pracovala se všemi přítomnými dětmi. Děti se na další „pohádkové tvoření“ velmi těšily. Některé z dětí zvládaly aktivity rychleji a samostatněji, zatímco u jiných dětí byla potřeba dopomoci. Po celou dobu panovala ve třídě klidná atmosféra.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Rozvíjet koordinaci pohybů celého těla
- Rozvíjet motoriku dlaní
- Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní
- Podporovat osvojení grafomotorického prvku kruhu
- Představit dětem výtvarnou techniku – Kresba suchým pastelem

Cíle v jazyce dítěte:

- Předvádět trhání jablek
- Vymodelovat jablka
- Udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu
- Znázorňovat tvar kruhu různými způsoby
- Obkreslit jablka

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže předvést trhání jablek.

Dítě dokáže vymodelovat jablka.

Dítě dokáže udržovat správný sed a držet pastel ve špetkovém úchopu.

Dítě dokáže znázorňovat tvar kruhu různými způsoby.

Dítě dokáže obkreslit jablka.

- Kompetence k učení – *„Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.“*
- Komunikativní kompetence – *„Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.“*
- Kompetence k řešení problémů – *„Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.“*

Prostředky a pomůcky: Obrázky Sněhurky, plastelína, papíry s vytištěným kruhem, pracovní listy s kruhy znázorňující jablka, říkanka, tužky, suchý pastel, lepidlo

Průběh činnosti:

Na úvod činnosti jsme si s dětmi povídali o dané pohádce a společně jsme si ji převyprávěli. Probírali jsme například, kdo byla Sněhurka, jak se dostala k trpaslíkům nebo kdo ji zachránil. Samotné výtvarné činnosti předcházelo několik cvičení, která sloužila k uvolnění rukou dětí a přiblížení konkrétního grafomotorického prvku – kruhu.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

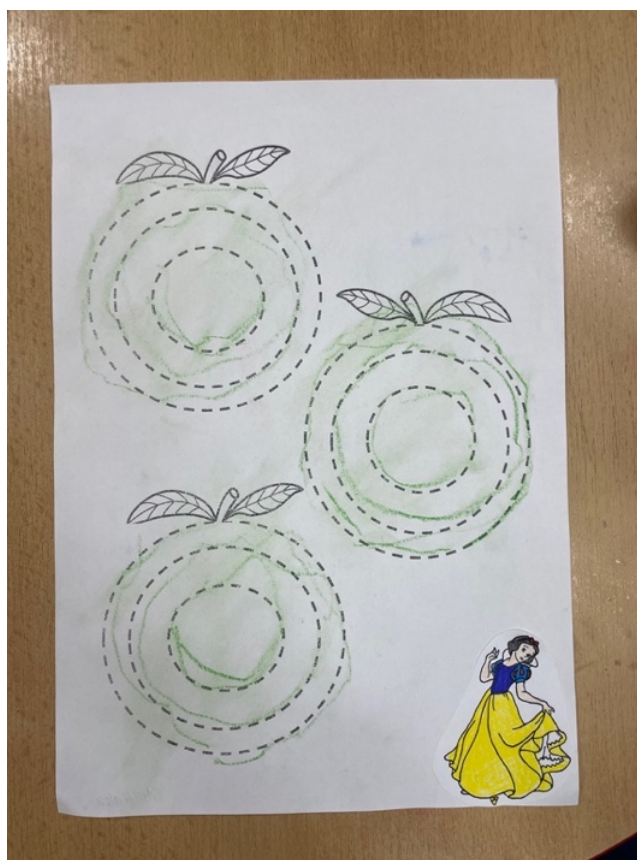
Při první činnosti jsme s dětmi demonstrovali trhání jablek ze stromu. V mírném rozkroku jsme se natahovali směrem nahoru postupně víc a víc. Natahovali jsme dlaně a prsty tak, abychom dosáhli co nejvýše. Tento cvik jsme zopakovali vícekrát za sebou s postupným přidáváním stoje na špičkách. Při „natahování se pro jablka“ jsme se zhluboka nadechovali a při uvolňování rukou následoval hluboký výdech.

Další aktivita byla zaměřena na rozvoj jemné motoriky a koordinaci pohybu dlaní. Každé z dětí obdrželo kus plastelíny, ze které krouživými pohyby tvarovaly malá jablka.

Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

Dětem jsem rozdala papír s vytištěným obrysem kruhu. Před usazením ke stolu jsme kruh nejprve malovali vestoje rukou do vzduchu, kdy jsme postupovali od ramenního kloubu, přes loket až zápěstí. Poté se děti usadily, obtahovaly kruh prstem a následně tužkou. Opět jsme si připomněli správné sezení a úchop psacího náčiní. Jako rytmizaci k této aktivitě jsem zvolila krátkou říkanku: „*Motám, motám klubičko, bude z něho jablíčko.*“ (Pilařová, 2009)

Po této aktivitě následovala samotná výtvarná činnost. Děti obdržely předtištěné pracovní listy (viz příloha V), na kterých byly vyobrazeny kruhy různých velikostí znázorňující jablka. Zároveň jsem dětem nabídla suché pastely několika barev, ze kterých měly možnost si vybrat. Děti jednotlivé kruhy obtahovaly a poté krouživými pohyby pastel prstem rozmazávaly. Po dokončení obdržely obrázky Sněhurky, které na papír přilepily. Na závěr si děti ukazovaly své výtvary a popisovaly, jakou barvu si zvolily. Následně jsem dětem opět položila několik otázek jako například: „*Jak se jmenovala princezna v této pohádce? Kdo ji chtěl otrávit? Jaký tvar má jablíčko? Co vás dnes nejvíce bavilo?*“

Obrázek 11 *Jablka*

(zdroj: vlastní)

3.1.4 Aktivita č. 4

Téma: Červená Karkulka – Karkulčin košík

Výtvarná technika: Lepení

Grafomotorický prvek: Dolní oblouk

Charakteristika dětí: Při realizaci této aktivity jsem pracovala se skupinou sedmi dětí, a to konkrétně se čtyřmi dívkami a třemi chlapci. Stejně jako při předchozí aktivitě to byly všechny přítomné děti. Děti se na aktivitu těšily a pracovaly se zájmem. Jedna část aktivity byla však časově náročnější oproti mému očekávání, což u některých dětí vedlo ke ztrátě pozornosti.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Rozvíjet hrubou motoriku
- Rozvíjet koordinaci rukou a prstů
- Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní
- Podporovat osvojení grafomotorického prvku dolního oblouku
- Představit dětem výtvarnou techniku – Lepení krepového papíru

Cíle v jazyce dítěte:

- Ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků hrubé motoriky
- Ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků jemné motoriky
- Udržovat správný sed a držet pastelku ve špetkovém úchopu
- Obtahovat dolní oblouky
- Nalepit kuličky krepového papíru

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků hrubé motoriky.

Dítě dokáže ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků jemné motoriky.

Dítě dokáže udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu.

Dítě dokáže obtahovat dolní oblouky.

Dítě dokáže nalepit kuličky krepového papíru.

- Kompetence k učení – „*Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.*“
- Komunikativní kompetence – „*Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.*“
- Kompetence k řešení problémů – „*Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.*“

Prostředky a pomůcky: Obrázky Karkulky, vlka, babičky, košíku, lesa, básnička, hnědý krepový papír, lepidla, hnědé pastelky

Průběh činnosti:

Na začátku činnosti jsem dětem ukázala několik obrázků (vlka, babičku, košík, les), podle kterých měly za úkol poznat, jakou pohádkou se tento den budeme zabývat – O Červené Karkulce. Pohádku jsme společně převyprávěli a závěr jsme se dostali k otázce „*Co potřebuje Karkulka k tomu, aby mohla babičce přinést nějaké dobroty?*“ odpovědí byl samozřejmě košík. A abychom Karkulce pomohli, tak právě ten jsme v tento den vytvářeli.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

Dětem jsem představila krátkou básničku o Karkulce, kterou jsme se po částech naučili. Básničku provázely pohybové prvky zaměřené na hrubou motoriku.

*„Karkulka jde, cupy, cup, – našlapování jemnými kroky po špičkách
a vlk za ní dupy dup. – silné dupání*

*Karkulka dnes pospíchá, – zvedání kolenou jako při běhu, pohyby rukou jako při běhu
vlk se pěkně zadýchá. – otírání obličeje s pohybem celých rukou*

*Vlk už zkrátka nemůže, – ukazování „ne“ celýma rukama se zdviženými ukazováčky
Karkulka ho přemůže. “ – radostné výskoky s nataženými rukama nad hlavu*

Následně jsme básničku zopakovali znovu, ale tentokrát u stolečku a s pohybovými prvky zaměřenými na jemnou motoriku.

*„Karkulka jde, cupy, cup, – znázornění cupitání ukazováčkem a prostředníčkem
a vlk za ní dupy dup. – klepání všech prstů do stolu*

*Karkulka dnes pospíchá, – běhání všech prstů po stole
vlk se pěkně zadýchá. – střídavé plácání rukama o stůl*

*Vlk už zkrátka nemůže, – znázornění těžké pomalé chůze prsty
Karkulka ho přemůže. “ – rychlé rozhýbání všech prstů*

Po uvolňovacím cvičení jsme se dětmi přesunuli na výrobu věcí, které byly potřebné pro vytvoření košíku. Dětem jsem rozdala nastříhané pruhy hnědého krepového papíru, které děti nejprve natrhaly na malé kousky, ze kterých následně vytvořily kuličky.

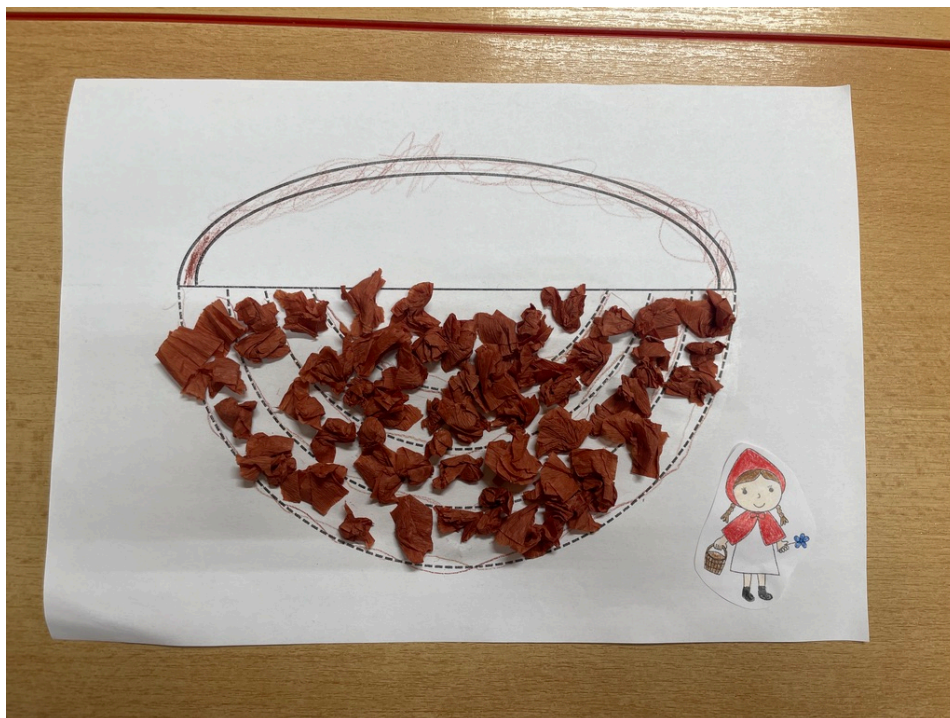
Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

Po nachystání potřebných věcí na výrobu košíku jsem dětem rozdala listy papíru s předtištěným košíkem (viz příloha VI), který obsahoval předtištěné dolní oblouky. S dětmi jsme nejprve tento prvek znázornili rukou do vzduchu a následně jej obtahovali prstem na papíru. Poté již jednotlivé dolní oblouky obtahovaly hnědou pastelkou od největšího po nejmenší. Opět jsem se soustředila na správné sezení dětí a úchop psacího náčiní. Po obtažení jsem dětem rozdala lepidla a jejich úkolem bylo dozdobit a zaplnit celý košík připravenými kuličkami z krepového papíru. Po dolepení košíku jsem dětem rozdala obrázky Karkulky, které na papír přilepily. V závěru aktivity jsme si s dětmi ještě o dnešní činnosti popovídali. Pokládala jsem otázky jako: „*Jakou barvu měla Karkulčina čepička? Dokázal by někdo ukázat tvar košíku? Jak jsme vyvábili naše košíky?*“

Obrázek 12 *Tvorba košíků*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 13 *Karkulčin košík*

(zdroj: vlastní)

3.1.5 Aktivita č. 5

Téma: Tři prasátka – Domečky prasátek

Výtvarná technika: Koláž

Grafomotorický prvek: Horní oblouk

Charakteristika dětí: V den realizace aktivity jsem pracovala se skupinou osmi dětí, konkrétně se čtyřmi chlapci a čtyřmi dívkami. Stejně jako předchozí dny jsem pracovala se všemi přítomnými dětmi. Tím, že bylo ve třídě v tento den málo dětí, panovala klidná a příjemná atmosféra. Během činností žádné z dětí nevyrušovalo a všechny se zájmem pracovaly.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Podpořit uvolnění rukou
- Podporovat správné držení těla a úchop psacího náčiní

- Podporovat osvojení grafomotorického prvku horního oblouku
- Představit dětem výtvarnou techniku – Koláž

Cíle v jazyce dítěte:

- Ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků
- Udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu
- Obtahovat horní oblouky
- Přilepit různé druhy materiálů

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže ztvárnit básničku pomocí pohybových prvků.

Dítě dokáže udržovat správný sed a držet tužku ve špetkovém úchopu.

Dítě dokáže obtahovat horní oblouky.

Dítě dokáže přilepit různé materiály.

- Kompetence k učení – „*Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.*“
- Komunikativní kompetence – „*Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.*“
- Kompetence k řešení problémů – „*Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.*“

Prostředky a pomůcky: Obrázky prasátek, básnička, papíry s předtištěnými domečky, tužky, tekuté lepidlo, sláma, dřevěné větvičky, papírové cihly (nastříhaný červený papír)

Průběh činnosti:

Na úvod jsem dětem ukázala obrázky, na základě kterých měly za úkol uhádnout pohádku, se kterou jsme daný den pracovali – O třech prasátkách. S dětmi jsme si krátce o této pohádce popovídali – co se v pohádce dělo; jak vše probíhalo; jak je možné, že vlk některému prasátku domeček odfouknul a jinému ne. Dnešním výtvozem byly právě domečky všech prasátek.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

Jako uvolňovací cvičení jsem zvolila básničku (Pilařová, 2009) s pohybovými prvky.

„Každá ruka má prstíčky, – předpažení, vějířovité roztažení prstů

zavřeme je do pěstičky. – dřep, ruce v pěst

Bum, bum na vrátka, – pěstičky ťukají v rytmu do země

to je pěkná pohádka. – pěstičky ťukají v rytmu do země

Ručičky si spolu hrají, mnoho práce nadělají. – předpažení, vějířovité roztažení prstů

Bum, bum, bum. “ – rytmické ťukání do pěstmi do země

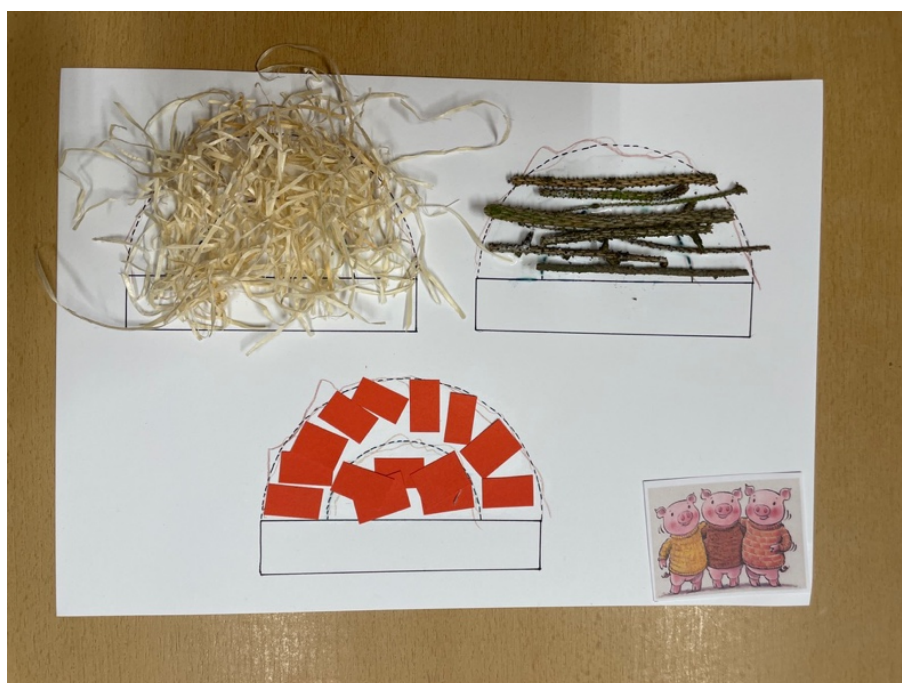
Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

Následovala samotná výtvarná činnost, kdy děti obdržely papíry s předtištěnými domečky prasátek (viz příloha VII), které byly tvořeny horními oblouky. S dětmi jsme nejprve horní oblouk znázornili prstem do vzduchu, následně si děti vyzkoušely obtažení prstem předtištěných oblouků a poté jsem jim rozdala tužky, kterými jednotlivé oblouky obtahovaly. Po obtažení oblouků jsem dětem představila materiály, ze kterých prasátka domečky stavěla – slámu, dřevo a cihly. Děti nejprve tekutým lepidlem natřely střechy domečků a poté přikládaly jednotlivé materiály. Poté každé z dětí obdrželo obrázek prasátek, který k domečků přilepily. V závěru aktivity jsme si dětmi zopakovali, co se nám dnes podařilo vytvořit. Děti jsem se ptala na otázky jako například: *„V jakých domečcích žila prasátka? Kdo prasátkům domečky zničil? Co se vás dnes nejvíce bavilo?“*

Obrázek 14 *Tvorba domečků*

(zdroj vlastní)

Obrázek 15 *Domečky prasátek*

(zdroj vlastní)

3.1.6 Aktivita č. 6

Téma: Krteček – Krtinec

Výtvarná technika: Tupování teček

Grafomotorický prvek: Tečky

Charakteristika dětí: V tento den jsem pracovala se skupinou šesti dětí, a to konkrétně se čtyřmi chlapci a třemi dívkami. V tento den to byly to všechny přítomné děti. Jelikož děti věděly, že nás čeká další aktivita s pohádkou, hned po mém příchodu se mě vyptávaly, jakou pohádkou se budeme zabývat. Děti aktivita zaujala i díky práci s hlínou a následným obtiskováním a vytvářením vlastních domečků pro Krtečka.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Rozvíjet koordinaci pohybů celého těla
- Rozvíjet jemnou motoriku
- Podporovat správné držení těla
- Podporovat osvojení grafomotorického prvku teček
- Představit dětem výtvarnou techniku – Tupování teček

Cíle v jazyce dítěte:

- Předvádět pohyby Krtečka
- Malovat do hlíny, stavět krtince
- Udržovat správný sed
- Tupovat tečky
- Obtiskovat barvu korkovým razítkem

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže předvádět pohyby Krtečka.

Dítě dokáže malovat do hlíny, stavět krtince.

Dítě dokáže udržovat správný sed.

Dítě dokáže tupovat tečky.

Dítě dokáže obtiskovat barvu korkovým razítkem.

- Kompetence k učení – *„Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.“*
- Komunikativní kompetence – *„Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.“*
- Kompetence k řešení problémů – *„Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.“*

Prostředky a pomůcky: obrázky Krtečka, hlína, plech na vysypání hlíny, papíry s obrysem krtince a trávy, hnědá temperová barva, korková razítka, lepidlo

Průběh činnosti:

Před zahájením činností jsem dětem nejprve představila pohádku, která nás tímto dnem provázela. Dětem jsem řekla několik nápodob, podle kterých hádaly, o jakou pohádku se jedná. *„Je to zvířátko, žije v zemi, tvoří hromádky z hlíny a má kamarádka myšku, zajíčka, žabku a ježka.“* Po krátkém uvažování děti uhodly, že se jedná o pohádku o Krtečkovi. Následně jsme si krátce o této pohádce povykládali a děti mi říkaly, co vše vědí.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

Nejprve jsme se s dětmi zaměřili na protažení celého těla pomocí jednoduchých cviků. Začali jsme pohybem jako když krtek kope tunel – krouživé pohyby celou paží; postupně menší pohyby loktů, a nakonec jemné hrabání prsty. Následovalo ztvárnění Krtečka, když se hrabe ze země na povrch – v podřepu natahování rukou nad hlavu a pomalé natahování vzhůru. Jelikož v zemi společně s krtkem žijí žížaly, kterými se krteček živí, napodobovali jsme i tento pohyb – krouživý pohyb zápěstí a vlnění prstů. Posledním cvikem jsme znázornili Krtečkovu radost, když se mu podařil vybudovat hezký tunel – tleskání dlaněmi o sebe, pomalejší tleskání, a nakonec jemné ťukání prsty o sebe.

Aby děti měly přesnou představu, v čem Krteček bydlí, přinesla jsem v krabici hlínu, kterou jsem vysypala na připravený plech. Každé z dětí si pak mělo možnost do hlíny malovat všemožné tvary prstem a také postavit malou hromádku jako od krčka.

Po této aktivitě jsem dětem rozdala papíry s předkresleným obrysem krtince a s trávou namalovanou suchým pastelem. Děti měly za úkol jemnými pohyby prstem trávu rozmazat.

Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

Poslední, co nám zbývalo, bylo dotvoření Krtečkova obydlí neboli krtince (viz příloha VIII). Ten jsme vytvářeli tupováním teček za pomoci hnědé temperové barvy a korku. Dětem jsem názorně předvedla, jak postupovat a jak korek obtiskovat. Poté jsem dětem rozdala potřebné pomůcky a děti se pustily do obtiskování. Poté dolepily obrázek Krtečka. Po dokončení činností jsme si s dětmi povídali o dnešní činnosti. Děti jsem se ptala na otázky jako například: „*Kde žije krtek? Jakou barvu má hlína? Co se vám dnes nejvíce povedlo?*“

Obrázek 16 *Tupování teček*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 17 *Krtinec*

(zdroj: vlastní)

3.1.7 Aktivita č. 7

Téma: Perníková chaloupka – Perníček

Výtvarná technika: Malba prstem

Grafomotorický prvek: Šikmé čáry

Výtvarná technika: Obtiskování

Grafomotorický prvek: Šikmá čára

Charakteristika dětí: V den realizace činnosti jsem pracovala se skupinou pěti dětí, konkrétně s jedním chlapcem a čtyřmi dívkami. Jedno z dětí nemělo úplně svůj den a aktivitu bohužel nedokončilo celou. Ostatní děti pracovaly se zájmem. Během činnosti panovala klidná atmosféra, jelikož zbylé děti byly s paní učitelkou v druhé části třídy a skupina dětí, se kterou jsem pracovala, nebyla nijak rušena.

Organizační forma: Individualizovaná forma

Metody: Vyprávění, rozhovor, popis, předvádění, nácvik pracovních dovedností, výtvarné činnosti

Cíle v jazyce učitele:

- Rozvíjet koordinaci rukou a prstů
- Podporovat správné držení těla
- Podporovat osvojení grafomotorického prvku šikmé čáry
- Představit dětem výtvarnou techniku – Malba prstem

Cíle v jazyce dítěte:

- Odlepovat a přilepovat perníčky
- Udržovat správný sed
- Obtahovat prstem šikmé čáry
- Malovat prstem zdobení perníku

Klíčové kompetence:

Dítě dokáže odlepovat a přilepovat perníčky.

Dítě dokáže udržovat správný sed.

Dítě dokáže obtahovat prstem šikmé čáry.

Dítě dokáže malovat prstem zdobení perníku.

- Kompetence k učení – *„Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.“*
- Komunikativní kompetence – *„Dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní.“*
- Kompetence k řešení problémů – *„Dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.“*

Prostředky a pomůcky: Kartony se suchým zipem, obrázky perníčků, hnědý tvrdý papír, bílá lihová fixa, barevné tečky, lepidlo, bílá temperová barva, misky

Průběh činnosti:

Na úvod jsem dětem ukázala předlohy výtvaru – perníku, jehož tvoření děti ten den čekalo. Zároveň jsem se dětí zeptala, zda poznají, o jaké pohádce si dnes budeme povídat. Děti chvíli přemýšlely, ale po chvílce uhádly, že se jedná o pohádku O perníkové chaloupce. Společně jsme převyprávěli děj pohádky, povídali jsme si o hlavních postavách a o tom, jak celá pohádka dopadla.

Hrubá a jemná motorika, uvolňovací cvičení:

Před výtvarnou činností jsem zařadila aktivitu na protažení, kdy jsme s dětmi předváděli loupání perníku jako Jeníček a Mařenka. Z podřepu (jako při schovávání před ježibabou), jsme se postupně natahovali výš a výš, abychom měli co nejlepší rozhled. Následovalo střídavé natahování rukou jako bychom se natahovali pro perníky na střeše chaloupky. Zaměřovali jsme se též na prsty – při natažené ruce jsme protáhly všechny prsty, čímž jsme „uloupily“ kus perníkové chaloupky. Po této činnosti se děti usadily ke stolečku, kde jsem pro ně měla připravené dva kartony polepené suchým zipem, které znázorňovaly střechu perníkové chaloupky. Na jednom z nich byly přilepeny perníčky a druhý z kartonů byl prázdný. Úkolem dětí bylo postupně jednotlivé perníčky odlepovat a přilepovat je na druhý karton. Po přelepení všech perníčků jsem dětem ještě představila krátkou říkanku: „*My jsme malé dětičky, hraje si s prstíčky.*“ Do rytmu této říkanky jsme střídavě mačkali prsty v pěst a poté je vějířově roztahovaly.

Grafomotorické cvičení, výtvarná činnost:

Následovala samotná výtvarná činnost. Dětem jsem rozdala papíry ve tvaru perníků (viz příloha IX) a jejich úkolem bylo je dozdobit. Nejprve si děti vyzkoušely šikmé čáry obtahovat prstem bez barvy. Následně jsem dětem rozdala misky s bílou temperou, díky které mohly perníky finálně dozdobit. Po dozdobení perníků si děti své výtvary ukazovaly. Závěr činnosti jsem opět doplnila o otázky jako například: „*Jak se jmenovaly děti v pohádce? Z jaké sladkosti byla tvořena chaloupka? Jakým způsobem jsme zdobili naše perníčky?*“

Obrázek 18 *Malba prstem*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 19 *Perníček*

(zdroj: vlastní)

4 EVALUACE SADY AKTIVIT

Evaluace sady aktivit probíhala ze dvou úhlů pohledu – z pohledu autorky formou sebereflexe a formou reflexe z pohledu nezávislé učitelky z praxe. Tato kombinace umožnila zhodnotit aktivity jak z pohledu vlastní zkušenosti s jejich vedením, tak z pohledu nezávislé učitelky, jakožto odborníka z praxe, což přispívá k objektivitě a komplexnosti hodnocení.

Pro hodnocení byla stanovena kritéria pro zhodnocení jednotlivých aktivit a následně kritérium, které nabízí zhodnocení sady aktivit jako celku. Většina kritérií byla pro obě hodnotící osoby volena shodně, aby následně mohlo dojít k jejich komparaci. Zbývá odlišná kritéria reflektují rozdílnou pozici hodnotících osob.

V prvních dvou podkapitolách jsou podrobně rozepsána jednotlivá hodnocení, která uzavírá jejich komparace. V návaznosti na výsledky evaluace je poté uvedena modifikace aktivit.

4.1 Vlastní reflexe

V této podkapitole je uvedeno hodnocení z pohledu autorky. Jsou zde vypsány jednotlivé aktivity a k nim příslušná kritéria – zhodnocení pedagogických strategií, zhodnocení motivace a jednotlivých činností, provázanost jednotlivých činností, volba výtvarné techniky a reakce dětí na aktivitu. V závěru podkapitoly je uvedeno kritérium pro zhodnocení sady jako celku.

Hodnocení jednotlivých aktivit:

Aktivita č. 1 – Bob a Bobek

Zhodnocení pedagogických strategií

Pedagogické strategie byly voleny vhodně. Individualizovaná forma umožňovala reagovat na individuální potřeby a pracovat tak s případnými obtížemi včas. Metody jako vyprávění a rozhovor napomáhaly dětem lépe se vžít do děje pohádky, která nás provázela celou činností. Stanovené cíle byly z větší části naplněny.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Motivaci k této aktivitě hodnotím pozitivně, děti byly nadšené, že pohádkovým postavám Bobu a Bobkovi pomůžeme zachránit jejich kouzelnický klobouk, což je do aktivity přirozeně vtáhlo a také pomáhalo udržovat jejich pozornost. Díky různorodosti

činností a provázání motivace s obsahem zůstávaly děti aktivní, neztrácely zájem a přirozeně se do činností zapojovaly.

Provázanost jednotlivých činností

Veškeré činnosti, které byly v této aktivitě obsaženy, se mi podařilo propojit jak s celkovou motivací, tak také provázat tak, abychom postupovali od protažení celého těla až k samotné výtvarné činnosti.

Volba výtvarné techniky

Co se týče výtvarné techniky, příště bych dětem klobouky vystříhla až po namalování, jelikož se s nimi některým hůře manipulovalo. Pokud bychom aktivitu využili k nácviku úchopu psacího náčiní ve fázi, kdy už mají děti prvek zvládnutý v rámci hrubé motoriky, technika byla zvolena dobře – malba podporuje vedení plynulé stopy a použití trojhranných štětců napomáhá k nácviku špetkového úchopu. Aktivitu by šlo také pojmout jako společnou práci dětí na velkém formátu, a to jak při uvolňovacím cvičení, tak při tvorbě klobouku. Vhodná by mohla být malba rukou, která by umožnila lepší soustředění na samotný grafomotorický prvek.

Reakce dětí na aktivitu

Jelikož šlo o první realizovanou aktivitu z celé sady, musela jsem přijít na to, jak při těchto činnostech s dětmi postupovat a na co si dát pozor. Chvilí trvalo, než se děti začaly plně soustředit, ale motivace s Bobem a Bobkem je naštěstí velmi zaujala a hned souhlasily, že jim pomůžeme. Menší komplikace nastala při protahování rukou, kdy jeden z chlapců opakovaně vyrušoval ostatní, což narušovalo průběh aktivity. Po jeho přesunutí blíže ke mně se situace zlepšila. U grafomotorického prvku byly mezi dětmi patrné rozdíly. Děti také často natáčely papír, což souviselo se sezením, a bylo třeba jim správný sed častěji připomínat.

Aktivita č. 2 – Včelka Mája

Zhodnocení pedagogických strategií

Zvolená individualizovaná forma se mi i v této aktivitě osvědčila, jelikož mi umožňovala pružně reagovat na potřeby dětí – zejména při úchopu nebo připomenutí správného sezení. Díky zkušenosti z předchozí aktivity jsem se na tyto oblasti více zaměřila. Zvolené metody též považuji za funkční, jelikož napomáhaly lepšímu pochopení

činností a usnadnily dětem následnou samostatnou práci. Stanovené cíle byly převážně naplněny – u některých dětí byla potřeba větší podpory při porozumění směru pohybu.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Motivace prostřednictvím pohádky o Včelce Máji byla pro děti velmi poutavá. Pohádku dobře znaly, což se odrazilo v jejich zájmu i aktivním zapojení. Činnosti byly pro děti smysluplné, zpětně ale vnímám, že část s obtahováním dráhy mohla být vysvětlena srozumitelněji – některé děti zpočátku hůře chápaly, jak dráhu vést. Pomohl by větší formát papíru, který by umožnil zapojit pohyb vycházející z ramene. Pro příště bych zvažovala také použití jiného psacího náčiní, např. voskovek, které zanechávají plynulejší stopu a usnadňují uvolnění ruky bez nadměrného tlaku, což dětem umožňuje lépe vnímat samotný pohyb.

Provázanost jednotlivých činností

Jednotlivé činnosti na sebe navazovaly přirozeně a srozumitelně. Uvolňovací cvičení plynule přešlo v grafomotorickou činnost, která děti připravila na výtvarnou část. Tematické propojení s motivací zůstávalo přítomné po celou dobu aktivity a děti tak mohly lépe chápat smysl jednotlivých kroků.

Volba výtvarné techniky

Samotná práce s bublinkovou fólií děti velmi zaujala a celá činnost pro ně byla atraktivní a motivující. Příště bych práci s ní využila určitě cíleněji – například ve spojení s jemnou motorikou (např. mačkání nebo praskání bublinek). Zpětně bych stejně jako u uvolňovacího cvičení také zvažovala změnu použitého náčiní při obtahování grafomotorického prvku. Bylo by vhodnější zvolit nástroj, který lépe zanechává plynulejší stopu.

Reakce dětí na aktivitu

Děti byly motivací pohádky o Včelce Máji nadšené, dobře ji znaly a aktivně se zapojovaly do rozhovoru i dalších částí činnosti. Při vysvětlování obtahování dráhy bylo patrné, že některé děti potřebují více názornosti – zpočátku se hůře orientovaly ve směru pohybu, ale postupně se jim dařilo lépe. U grafomotorického prvku vodorovné čáry se projevíly rozdíly v provedení a objevily se i potíže se sezením či sklonem papíru. Tyto situace jsem se snažila včas podchytit a správné návyky dětem připomínat.

Aktivita č. 3 – Sněhurka a sedm trpaslíků

Zhodnocení pedagogických strategií

Přestože jsem pracovala s větší skupinou než u předchozích aktivit, šlo o všechny přítomné děti ve třídě, a díky tomu jsme mohli pracovat v klidném a nerušeném prostředí. Zvolená individualizovaná forma se opět osvědčila – děti mohly pracovat vlastním tempem a já jsem měla možnost včas reagovat na jejich potřeby. Použité metody dětem pomohly lépe porozumět jednotlivým krokům. Stanovené cíle byly naplněny.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Motivace prostřednictvím pohádky o Sněhurce fungovala velmi dobře. Děti ji znaly, stejně jako jablko, které sloužilo jako motivace k nácviku grafomotorického prvku kruhu. Motivace se prolínala napříč celou aktivitou a pomáhala udržet pozornost i zájem dětí. Při uvolňovací části bych příště volila větší formát papíru s vyznačeným kruhem, který děti obtahovaly do rytmu říkanky – propojení s pohybem jinak fungovalo velmi dobře. Přínosná byla i část s modelováním jablíček, kdy si děti mohly vytvořit hmatatelný výrobek, což podpořilo jejich motivaci i zapojení.

Provázanost jednotlivých činností

Činnosti na sebe navazovaly logicky a plynule. Uvolňovací cvičení a modelování dobře připravily děti na práci s grafomotorickým prvkem a přirozeně je vedly k následné výtvarné činnosti. Motivace v podobě pohádky i samotného jablka byla přítomná ve všech částech aktivity, což podpořilo soudržnost jednotlivých kroků a pomohlo dětem lépe chápat jejich smysl.

Volba výtvarné techniky

Děti nejprve jablka obtahovaly a následně je rozmazávaly – díky tomu došlo k opakování pohybu ve tvaru kruhu, což podpořilo fixaci grafomotorického prvku. Samotná technika tedy nebyla zvolená špatně, ale zpětně bych volila jiný způsob provedení. Namísto pracovního listu s více malými jablky by bylo vhodnější připravit dětem jedno větší jablko, které by mohly zpracovávat pohybem vycházejícím z celé ruky, čímž by se mohlo předejít problémům se zadržováním pastelů a pohyb by byl pro děti přirozenější a plynulejší.

Reakce dětí na aktivitu

Děti se na další „pohádkové tvoření“ těšily a po celou dobu panovala klidná atmosféra. I já jsem se při této aktivitě cítila jistěji, což přispělo k plynulejšímu průběhu. Děti velmi bavilo uvolňovací cvičení s říkankou, které je dobře vtáhlo do činnosti. U modelování jablíček se objevily rozdíly – některé děti zvládly krouživý pohyb dlaní, jiné využívaly spíše prsty. Grafomotorický prvek kruhu zvládaly poměrně dobře, a přestože byly drobné rozdíly v provedení, většina pracovala samostatně. Na závěr si děti ukazovaly výtvary a sdílely zvolenou barvu jablíček, což odráželo jejich radost z výsledku.

Aktivita č. 4 – Červená Karkulka

Zhodnocení pedagogických strategií

Zvolená individualizovaná forma se ukázala jako vhodná – děti mohly pracovat vlastním tempem a já jsem mohla průběžně reagovat na jejich potřeby. Využila jsem kombinaci metod, které se mi osvědčily již v předchozích aktivitách – vyprávění, rozhovor, názorné předvádění i nácvik dovedností. Soustředila jsem se také na podporu správného sezení a držení psacího náčiní a díky předchozím zkušenostem jsem se snažila včas předejít situacím, které by mohly narušit plynulost práce. Stanovené cíle byly částečně naplněny – aktivita byla pro děti náročnější a byla potřeba dopomoci.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Motivace pohádkou o Červené Karkulce děti zaujala. Postupné odhalování tématu pomocí obrázků a úkol „pomoci Karkulce vytvořit košík“ je vtáhly do děje a přirozeně uvedly následující činnosti. Velmi se osvědčilo využití básničky ve dvou variantách – se zaměřením na hrubou i jemnou motoriku. Děti tato forma velmi bavila, podpořila jejich soustředění a připravila je na další činnost. Činnosti byly smysluplné a tematicky dobře sestavené, ale grafomotorický prvek dolního oblouku byl pro některé náročnější. Do příště bych kromě nácviku ve vzduchu zařadila i kreslení na tabuli, aby si děti tvar vyzkoušely větším pohybem celé ruky.

Provázanost jednotlivých činností

Jednotlivé činnosti byly tematicky dobře provázané a navazovaly na motivaci spojenou s příběhem O Červené Karkulce. Básnička, uvolňovací cvičení i výtvarná část tvořily logický celek a společně směřovaly k hlavnímu cíli aktivity. Z pohledu

grafomotoriky bych příště zařadila již zmíněný nácvik prvku na tabuli, aby byl tak přechod od hrubé motorice k jemné plynulejší.

Volba výtvarné techniky

Lepení kuliček z krepového papíru bylo pro děti zajímavé, ale činnost byla časově náročnější, než jsem očekávala. Dětem dělalo potíže vytvořit dostatek kuliček pro zaplnění celého košíku, což vedlo k mírnému poklesu zájmu i při následné práci s grafomotorickým prvkem. Situaci jsem řešila tím, že jsem dětem s výrobou pomáhala. Do budoucna bych zvážila částečnou přípravu materiálu předem nebo úpravu techniky – například malbu košíku houbičkou na větší formát, kde by děti využily pohyb celou rukou a kuličky by dolepily jen jako doplněk. Tato varianta by zachovala smysl činnosti, ale zároveň byla by pro děti lépe zvládnutelná.

Reakce dětí na aktivitu

Děti téma pohádky o Červené Karkulce zaujalo a do činnosti se zapojily s nadšením. Největší ohlas měla básnička, kterou si chtěly samy několikrát zopakovat a aktivně se zapojovaly do pohybového doprovodu. Během výroby kuliček z krepového papíru některých dětí docházelo ke ztrátě pozornosti, jelikož činnost byla náročnější. Motivace pomoci Karkulce je ale znovu vtáhla do děje a aktivitu se podařilo úspěšně dokončit. Na závěr si děti s radostí ukazovaly své výtvary.

Aktivita č. 5 – Tři prasátka

Zhodnocení pedagogických strategií

Zvolená individualizovaná forma byla vhodná, ale práce s o něco větší skupinou byla organizačně náročnější a bylo těžší věnovat se všem dětem rovnoměrně. Použité metody – vyprávění, rozhovor, předvádění i nácvik – se osvědčily a pomohly dětem lépe pochopit souvislosti mezi pohádkou a výtvarnou činností. Stanovené cíle byly částečně naplněny – aktivita byla pro děti náročnější a byla potřeba dopomoci.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Přestože pohádka O třech prasátkách nebyla pro děti tak známá jako jiné, některé ji znaly a společně jsme ji převyprávěli ostatním. Téma domečků a postav děti vtáhlo do činnosti a vytvořilo propojení mezi vyprávěným příběhem a výtvarným ztvárněním. Do budoucna bych motivaci rozšířila o cílenější práci s přírodními materiály – například by si děti mohly zkusit do jednotlivých materiálů foukat a pozorovat, jak se chovají, což by jim

pomohlo lépe pochopit, proč se některé domečky rozpadly a jiné ne. Grafomotorický prvek horního oblouku byl pro děti náročnější, podobně jako dolní oblouk. V návaznosti na práci s přírodními materiály bych zvažila zařazení nácviku např. formou malování do písku, kde by si děti mohly tvar osvojit větším pohybem.

Provázanost jednotlivých činností

Jednotlivé části činnosti byly ideálně provázané – motivace prostřednictvím pohádky, pohybové uvolňovací cvičení i výtvarná část se vztahovaly k tématu pohádky. Zpětně ale vnímám, že propojení činností s přírodními materiály by šlo ještě více rozvinout, například prostřednictvím smyslového zkoumání (např. foukání), čímž by se ještě lépe propojil obsah pohádky s vlastní zkušeností dítěte.

Volba výtvarné techniky

Výběr výtvarné techniky formou koláže byl vhodný – práce s různorodými materiály děti zaujala, podpořila rozvoj jemné motoriky i soustředění a zároveň navazovala na motivaci vycházející z pohádky. Do budoucna bych mírně upravila pracovní list – místo tří malých domečků bych dětem nabídla jeden větší, kde by si samy zvolily materiál, ze kterého ho „postaví“. Alternativně by bylo možné vytvořit jeden společný velký domeček kombinující všechny tři materiály, což by podpořilo tvořivost i spolupráci dětí.

Reakce dětí na aktivitu

Ačkoli byl grafomotorický prvek horního oblouku pro některé děti náročnější, během činnosti si dokázaly udržet pozornost i zájem. Pomohla tomu zejména práce s různorodými materiály, která byla pro děti atraktivní a výtvarnou část vnímaly jako zábavnou. V úchopu psacího náčiní i ve správném sezení byl patrný mírný pokrok. Přisuzuji to i tomu, že jsem už lépe věděla, jak postupovat, a dětem jsem průběžně připomínala potřebné návyky.

Aktivita č. 6 – Krteček

Zhodnocení pedagogických strategií

Při této aktivitě pracovala jsem s malou skupinou dětí, což mi umožnilo věnovat se dětem individuálně, dle jejich aktuálních potřeb a na případné obtíže jsem mohla ihned reagovat. Metody jako vyprávění a rozhovor umožnily dětem se do příběhu vcítit a přirozeně se zapojit. Stanovené cíle byly naplněny.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Na úvod činnosti jsem zvolila hádání pohádky, což bylo pro děti velmi poutavé – měly radost, když odhalily správnou odpověď. Pohádka o Krtečkovi byla dětem známá, i když nepatří mezi ty nejnovější. Pozitivně hodnotím zejména činnosti, které předcházely samotné výtvarné části, obzvlášť práci s hlínou, která dětem nabídla smyslový prožitek a přímý kontakt s tématem. Vyvrcholením byla výtvarná činnost, při které děti ztvárňovaly krtince, což ideální zakončení, které přirozeně navazovalo na předešlé aktivity a uzavíralo je do smysluplného celku.

Provázanost jednotlivých činností

Jednotlivé činnosti na sebe plynule navazovaly, a to jak z motivačního hlediska, tak z pohledu nácviku grafomotoriky. Každá měla svůj význam a připravovala děti na tu následující. Děti si mohly vyzkoušet různorodé činnosti podobně jako Krteček v pohádce, což je dobře naladilo na samotnou výtvarnou část.

Volba výtvarné techniky

Výtvarná technika byla zvolena vhodně – odpovídala věku dětí a zároveň podporovala osvojení grafomotorického prvku teček. S korkovým razítkem se dětem manipulovalo dobře, až na pár dětí, které měly tendenci barvu spíše roztírat kvůli nadměrnému namočení do barvy. Po objasnění se však problém dále neobjevoval.

Reakce dětí na aktivitu

Děti se do aktivity zapojovaly s velkým nadšením a zájem byl udržen po celou dobu. Pozitivně reagovaly jak na hádání pohádky, tak na samotné činnosti – nejvíce je zaujala práce s hlínou. U některých dětí se objevily potíže se sezením, což souviselo s tím, že si přisunuly kelímek k sobě. Do budoucna bych tuto situaci řešila větším počtem kelímků, aby měly děti pohodlný přístup k pomůckám bez nutnosti měnit polohu těla.

Aktivita č. 7 – Perníková chaloupka

Zhodnocení pedagogických strategií

Při této aktivitě jsem pracovala s menší skupinou dětí, což mi umožnilo vést aktivitu v klidném prostředí a více se soustředit na individuální potřeby dětí. Osvědčily se opět metody jako vyprávění, rozhovor, názorné předvádění i nácvik, které dětem pomohly lépe se zorientovat v tématu, pochopit postup a aktivně se zapojit do všech částí. Stanovené cíle byly naplněny.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Motivace pohádkou O perníkové chaloupce byla velmi účinná – děti ji dobře znaly, snadno se zapojily do úvodního povídání a s nadšením sdílely, co si pamatují. Úvodní hádání i společné převyprávění umožnilo přirozený přechod k dalším činnostem. Měla jsem drobnou obavu, zda děti nerozruší motivace s ježibabou, ale naopak je zaujala, aktivita je bavila a byly soustředěné. Pozitivně hodnotím i část s perníčky a suchým zipem, která nabídla praktickou přípravu před výtvarnou činností. Jednotlivé kroky na sebe srozumitelně navazovaly, motivace zůstávala přítomná po celou dobu a přispěla k udržení pozornosti i zapojení dětí.

Provázanost jednotlivých činností

Činnosti na sebe navazovaly logicky a plynule – od úvodní motivační části přes pohybovou až po výtvarné ztvárnění. Vše bylo propojeno jednotným tématem, díky čemuž děti vnímaly souvislost mezi příběhem, pohybem a výtvarnou činností. Přechody mezi částmi byly přirozené a každá činnost rozvíjela jinou dovednost, čímž dohromady tvořily ucelenou aktivitu. Do budoucna bych při aktivitách, kde se děti střídají, zařadila doplňkovou činnost pro ty, které čekají, aby se předešlo ztrátě zájmu či netrpělivosti.

Volba výtvarné techniky

Výtvarná technika byla zvolena velmi dobře – odpovídala věku dětí, navazovala na obsah pohádky a umožnila jednoduché, ale smysluplné ztvárnění grafomotorického prvku šikmých čar. Malba prstem byla pro děti přirozená a srozumitelná, díky čemuž se mohly zaměřit na samotný pohyb bez potřeby soustředit se na úchop náčiní.

Reakce dětí na aktivitu

Děti pohádku velmi dobře znaly a s nadšením se zapojily jak do úvodního povídání, tak do pohybové i výtvarné části. Motivace v podobě ježibaby děti zaujala, a přestože jsem zpočátku měla obavy, že by mohla působit rušivě, nakonec přispěla k udržení pozornosti a zájmu po celou dobu. Při střídání u manipulace s perníčky byly některé děti místy netrpělivé, ale situaci se podařilo zvládnout a děti se brzy vrátily zpět k činnosti. Do budoucna bych v podobných případech zvažovala zařazení doplňkové činnosti pro čekající děti. Jedno z dětí aktivitu kvůli nepříznivé náladě nedokončilo, přestože jsem mu věnovala individuální podporu. I tak hodnotím celkovou atmosféru i zapojení ostatních dětí jako velmi dobré.

Celkové hodnocení sady aktivit:

Při celkovém zhodnocení jednotlivých aktivit, které byly realizovány v prostředí mateřské školy, považuji za podstatné zhodnotit nejen jejich metodické zpracování a přínos pro rozvoj grafomotorických dovedností, ale také jejich návaznost na teoretická východiska, která jsem si stanovila v první části práce.

Ve všech aktivitách se osvědčila volba individualizované formy práce, která mi umožňovala pružně reagovat na individuální potřeby dětí, zejména v oblastech správného úchopu psacího náčiní, držení těla a pracovního tempa. Zvolená struktura činností vycházející z motivační pohádky, uvolňovacích a grafomotorických cvičení a závěrečné výtvarné části, se ukázala jako funkční a srozumitelná. U většiny dětí bylo patrné zapojení, radost z tvoření i zájem o dané téma.

S odstupem však vnímám určité slabší stránky u některých aktivit, v oblasti výběru formátu a výtvarné techniky, zejména v souvislosti s aktuální úrovní grafomotorického vývoje dětí ve věku 3–4,5 let. U některých činností jsem zvolila menší formáty pracovních listů nebo náročnější techniky, které mohly vést ke zbytečnému přetížení nebo ztrátě zájmu. Tento fakt se projevil zejména u prvků, jako jsou dolní a horní oblouk, které byly pro děti obtížnější.

Jako silnou stránku celé sady hodnotím propojení s pohádkovou motivací, kterou se mi dařilo udržet napříč jednotlivými částmi aktivit. Děti se díky ní do činností přirozeně zapojovaly, vnímaly jejich smysl a udržovaly si motivaci. U všech aktivit se podařilo zachovat strukturu, kdy bylo postupováno od uvolnění v rámci větších pohybů, následného přechodu k jemné motorice a grafomotorickým činnostem. Děti měly možnost pohyb realizovat nejprve celým tělem, následně přes loket, zápěstí a prsty, čímž se přirozeně připravovaly na finální grafický projev.

Celkově vnímám sadu aktivit jako smysluplný a využitelný soubor, který přispívá k rozvoji grafomotorických dovedností dětí v mateřské škole. Aktivita by mohly být zařazeny do závěrečné fáze nácviku konkrétního grafomotorického prvku, kdy děti již mají s daným pohybem určitou zkušenost a zároveň jsou připraveny na nácvik správného úchopu psacího náčiní. Jednotlivé činnosti tak mohou sloužit jako završení tematického celku, například na konci měsíce, který je věnován jednomu z grafomotorických prvků.

Díky pohádkové motivaci, která je dětem blízká a v prostředí mateřské školy snadno zařaditelná, lze sadu aktivit využít flexibilně a opakovaně v různých obdobích školního roku.

4.2 Reflexe z pohledu učitelky

V této podkapitole je uvedeno hodnocení z pohledu učitelky mateřské školy z praxe, která nebyla u realizace přítomna. Jsou zde vypsány jednotlivé aktivity a k nim příslušná kritéria, ke kterým se paní učitelka vyjadřovala – zhodnocení pedagogických strategií, zhodnocení motivace a jednotlivých činností, provázanost jednotlivých činností, volba výtvarné techniky a přínos z hlediska grafomotoriky. K dispozici bylo též kritérium „poznámky/návrhy na změnu“, které bylo využito pouze jednou, ve zbylých případech je návrh na změnu uveden u konkrétního kritéria. V závěru podkapitoly je uvedeno kritérium pro zhodnocení sady jako celku.

Hodnocení jednotlivých aktivit:

Aktivita č.1 – Bob a Bobek

Zhodnocení pedagogických strategií

V této aktivitě hodnotím volbu pedagogických strategií jako vhodně zvolenou. Pracovalo se s malou skupinou dětí, takže byla možnost věnovat se dětem individuálně, což bylo také výhodou při vysvětlování a popisu činností, které děti mají dělat.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Zvolená motivace u této aktivity byla skvělá. Známa česká pohádka, kterou znají snad všechny děti je vhodně zvolená a krátké vyprávění a upřesnění si, o čem pohádka je, byla skvěle zvolená aktivita na začátek. Pomůcky a obrázky, které studentka využila, byly taktéž velmi pěkné. Možná bych pro příště zkusila zvolit plyšové králíky těchto dvou hrdinů, což by mohlo děti zaujmout více. Myslím si, že vše, na co si děti mohou sáhnout, v nich evokuje ještě větší prožitek a vcítění se do dané aktivity.

Velmi šikovně byla volena aktivita na uvolňovací cvičení, kdy se děti na okamžik staly větrem. Zapojeny byly všechny důležité klouby od ramenního kloubu přes loketní, až po zápěstí a konečky prstů. Aktivita „kresba větru na papír“ je také vhodně zvolená. Nicméně u tak malých dětí bych se určitě nebála zvolit třeba kresbu na tabuli křídou.

Stejné pohyby, které děti dělaly na uvolnění kloubů, by bylo možné opakovat za pomoci velké tabule a kříd a aplikovat znovu opakovaně kroužení na tabuli.

Samotná výtvarná činnost byla velmi hezká. Klobouk kouzelníka děti „přifoukaly“ zpátky. Opět bych právě u činnosti, kdy děti kreslí, využila opravdového klobouku, který by se při jejich činnosti dostal zpět. Svislé čáry si děti taktéž mohly vyzkoušet nejen na papír, ale právě na velký formát, například již zmíněné tabule, a samotný nácvik svislé čáry tak mohl probíhat již v předchozí činnosti.

Provázanost jednotlivých činností

Činnosti na sebe hezky navazovaly. Byla tam motivace, procvičení, uvolnění rukou a následně výtvarná činnost a zakončení.

Volba výtvarné techniky

K výtvarné technice nemám co vytknout. Samotný výsledek byl velmi líbivý. Děti měly předchystané a vystřižené klobouky. Samotné králíky by pak mohly vymalovat pomocí techniky s houbou a bílou barvou – práce by byla o to zajímavější a pro děti zábavná. Velmi hezké pak bylo propojení kresby větru s kloboukem, který se nechal unášet.

Přínos z hlediska grafomotoriky

Zcela jistě docházelo k usměrňování správného sezení, držení tužek, štětců. Proběhly aktivity na rozvoj hrubé i jemné motoriky. V případě, že šlo o nácvik svislých čar, měly by mít děti možnost využívat velkého formátu. Došlo k uvolňování kloubů od ramenního až po zápěstí, ale poté by si děti měly mít možnost vyzkoušet toto uvolnění na velkém formátu tak, aby došlo k uvolnění i potom, co do rukou vezmou předmět, se kterým budou vyvíjet tlak.

Návrh na změnu/poznámky

Při samotném malování bych využila štětců s kulatým držením, kdy dítě drží štětec v dlani a prsty se díky tomuto tvaru srovnají a formují do špetkového úchopu. Navíc jsou tyto štětce vhodné pro kroužení v zápěstí a děti tak nedrží štětce křečovitě. Jejich ruka je uvolněná a mají správný úchop.

Aktivita č. 2 – Včelka Mája

Zhodnocení pedagogických strategií

Pedagogické strategie byly vhodné. Pracovalo se opět s menší skupinou dětí, takže stejně jako v předchozí aktivitě docházelo k individuálnímu přístupu.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Co se týče hrubé motoriky a nácviku vodorovné čáry provázala bych samotný nácvik vodorovné čáry už s hrubou motorikou. Využila bych švihadel a lan, která by byla již vytvarovaná do písmena M. Děti by si mohly zkusit po laně a švihadlech chodit, běhat. Děti by se s vodorovnou čarou mohly seznámit takto pomocí hrubé motoriky. Samotné létání a kroužení bylo velmi vhodné. Došlo k uvolňovacím cvikům ramene, lokte, zápěstí. Další činnosti byly velmi vhodně zvoleny. Také bylo cílem, aby se děti naučily vést pohyb zleva doprava, což by také mohlo být procvičeno v již mém návrhu na dráhu vytvořenou švihadly a lanem. Bublínková fólie je výborná i na procvičení jemné motoriky, takže seznámení s tímto materiálem mohlo být také zakomponováno do motivace a pohybové aktivity.

Provázanost jednotlivých činností

Jednotlivé činnosti na sebe navazovaly. Motivace, pohybové ztvárnění letu včel, kresba, procvičování jemné motoriky a samotná výtvarná činnost spolu hezky souvisely.

Volba výtvarné techniky

Líbí se mi využití bublinkové fólie jako materiálu, se kterým děti pracovaly. Jak jsem již zmiňovala, fólie mohla být zakomponována již dříve, a to v pohybovém cvičení. Celkově se mi výtvarné ztvárnění úlu moc líbí. Samotný úl pak děti mohly na okrajích obtáhnout prstovou žlutou barvou a zapojit tak i své prsty k dokončení činnosti.

Přínos z hlediska grafomotoriky

Z hlediska grafomotoriky se mi činnosti líbily. Více bych rozpracovala pohybové cvičení a využila bublinkové fólie k rozvoji jemné i hrubé motoriky, jak už jsem uvedla výše. Také mě napadlo přidat krátkou básničku o včelce, kde by děti do slov a rytmu procvičovaly prsty: klepání prsty o lavici, pěst a rozevřená ruka, kroužení zápěstí. Básnička, kterou by si po činnosti mohly zopakovat, a celou aktivitu tím zakončit.

Aktivita č.3 – Sněhurka a sedm trpaslíků

Zhodnocení pedagogických strategií

Metody, které byly u této činnosti využity, se mi líbily a byly vhodně zvolené. Pracovalo se s osmi dětmi, což už bylo trochu více než při předešlých činnostech, a bylo to určitě náročnější. Zapojení pomůcek, rozhovor, popis a ostatní zvolené metody hodnotím kladně.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Velmi se mi líbí pohybová aktivita na trhání jablíček. Zvážila bych i zapojení opravdových jablek a rozvinula tak větší představu dětí o tom, jak jablko vypadá, jaký má tvar. Samotná modelace jako způsob rozvoje jemné motoriky je skvělá. Děti plastelínu milují a jablíčko, které se tvarovalo do tvaru koule pomocí krouživých pohybů, je skvělá motivace k malování kruhu, což bylo cílem této aktivity. Často se půlená jablka využívají ve výtvarné činnosti k obtiskování. V tomto případě mohla být využita při uvolňovacích cvicích, a to na velký formát papíru, kde by děti mohly jablka namočená v barvě využít k malbě kruhu. Aktivita s motivací motání klubíčka je také skvěle zvolená aktivita.

Pohádka Sněhurka je velmi oblíbená, a proto jako motivace k této aktivitě je skvěle zvolená. Samotné jablko, díky kterému se děti učí kruhu, je také skvělá volba.

Provázanost jednotlivých činností

Činnosti na sebe navazovaly a jejich střídání bylo dynamické. Samotné využití plastelíny, práce s pastely hodnotím velmi kladně.

Volba výtvarné techniky

Velmi se mi líbí práce s pastelem, děti měly možnost s ním kreslit a také si ho vyzkoušet rozmazat, což děti vždy velmi baví. Zapojily prsty a krouživými pohyby znázornily kruhy „jablka“. Děti měly možnost vybrat si z více barev, což je také skvělé.

Přínos z hlediska grafomotoriky

Krouživý pohyb si děti vyzkoušely ve všech činnostech této aktivity. Měly možnost si jej vyzkoušet už po motivaci při sbírání jablek, poté práce s plastelínou, kde zároveň rozvíjely jemnou motoriku, a také při samotné výtvarné činnosti. Moc se mi líbí provázanost činností. Děti byly vedeny ke správnému sezení, došlo i na dechová cvičení, uvolňovací cviky a celkově se mi činnost velmi líbila.

Aktivita č. 4 – Červená Karkulka

Zhodnocení pedagogických strategií

Velmi se mi líbí básnička s pohybem. To je zaručený způsob, jak děti vždy zaujmout a motivovat je k aktivitě. Metody byly opět velmi dobře vybrány a využity tak, aby odpovídaly věku dětí, až na výtvarnou techniku, která spíše odpovídala dětem vyššího věku.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

K motivaci bych vytkla pouze to, že byly opět využity pouze obrázky pohádky. Vůbec bych se nebála nějakého jiného úvodu do činnosti. Například zahrát dětem divadlo nebo využít stínové pohádky. Taková pohádka zabere asi 5 minut času, což není moc, a především dojde k většímu zapojení a nadšení dětí do aktivity. Připomenou si tím děj, co se v pohádce stalo a jak pohádka skončila a poté mohou navazovat otázky.

Provázanost jednotlivých činností

Provázanost činností hodnotím kladně.

Volba výtvarné techniky

Vzhledem k věku dětí si nemyslím, že trhání papíru na kousky je vhodné pro tyto děti. I děti ve věku 5–6 let mají velký problém s trháním papíru na menší kousky. Samotné trhání je velmi těžké a tyto děti zcela jistě měly problém s touto činností. Navíc měly poté vytvářet z kousků kuličky, což je další aktivita náročná pro tak malé děti. Volila bych jiný způsob nebo bych dětem kousky předpřipravila, aby kuličky mohly rovnou vyrábět. Jinak se mi líbí volba výtvarné aktivity, pouze bych ji příště více přizpůsobila dětem, které měly aktivitu provádět.

Přínos z hlediska grafomotoriky

Z hlediska grafomotoriky – opět bych využívala i větších formátů ve velikosti dětí. Nebo stolní pískoviště, kde by si děti nácvik spodního oblouku mohly nacvičit – zapojením ramene – kdy by pohyb vycházel z ramenního kloubu a zase až po zápěstí. Správné sezení bylo kontrolováno.

Aktivita č. 5 – Tři prasátka***Zhodnocení pedagogických strategií***

Velmi se mi líbí básnička s pohybovými prvky. Motivace pěkná, děti měly hádat, o jakou pohádku se jedná. Nejsem si úplně jistá, zda dnešní děti tyto pohádky znají tak dobře, ale předpokládám, že vybraná skupina dětí pohádku znala. Samotný rozbor pohádky a položené otázky byly vhodně zvolené. Také by bylo možné dát dětem na výběr, z jakého materiálu chtějí domeček vytvořit. Samotný domeček by tak byl sice jeden, ale opět mohl být na větším papíru.

Tato pohádka je skvělá na dramatizaci. Celá aktivita mohla být zakončena krátkou dramatizací. Do aktivity bych zapojila dechové cvičení a více hrubé motoriky, velmi se mi líbí básnička zvolená před samotnou výtvarnou činností.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Jak už jsem uváděla výše. Motivace pěkná, ale více bych rozvedla a dětem představila pohádku, kterou tolik dnešní děti neznají.

Provázanost jednotlivých činností

Aktivity na sebe hezky navazovaly. Možná bych přidala nějakou dráhu s prvky na rozvoj jemné motoriky a uvolnění celého těla.

Volba výtvarné techniky

Nemám co vytknout.

Přínos z hlediska grafomotoriky

Mohlo dojít k většímu zapojení jemné i hrubé motoriky a zase zapojení horního oblouku již do uvolňovacích cviků. Domečky s horním obloukem byly malé – opět bych volila větší formát. Až by děti měly pohyb zautomatizovaný, přešla bych na práci na papíře. Horní oblouk mohly zkoušet na velký formát a využít třeba velké houby namočené v barvě nebo široké štětce.

Aktivita č. 6 – Krteček***Zhodnocení pedagogických strategií***

Tato aktivita se mi líbí velmi. Krásné zapojení činností na rozvoj jemné, hrubé motoriky a uvolňovacích cviků pomocí hry na Krtka. Velmi se mi líbí provázanost a to, jak jednotlivé činnosti pořád navazují na pohádku.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

Nádherná motivace a poté ztvárnění Krtečka, kdy si děti protáhly celé tělo. Velmi vhodně zvoleno a moc se mi to líbí. Kladně hodnotím názornou ukázkou hlíny, možnost s hlínou pracovat a vytvořit si své krtince. Skvělá činnost na rozvoj jemné motoriky.

Tvoření krtinců a využití zajímavých materiálů a pomůcek – velmi dobře zvoleno, tato aktivita musela děti velmi bavit.

Provázanost jednotlivých činností

Již zmíněno.

Volba výtvarné techniky

Skvělá volba výtvarné techniky i perfektně zvolené pomůcky. Korkové vršky se dětem dobře drží v rukou a práce s nimi je pro děti zábavná. Je to lehký předmět, který se dobře ovládá. Napadlo mě využít hlínu jako barvu, kterou mohly děti použít místo klasické hnědé barvy a ukázat tak dětem, že smícháním vody a hlíny dokážeme vytvořit barvu a s ní následně tečkovat krtince.

Přínos z hlediska grafomotoriky

V této aktivitě za mě byl dostatek jemné motoriky, hrubé motoriky, uvolňovací cviky, byla prováděna průběžná kontrola provádění cviků i sezení u stolečku. Moc hezké.

Aktivita č. 7 – Perníková chaloupka

Zhodnocení pedagogických strategií

Pedagogická strategie vhodná.

Zhodnocení motivace a jednotlivých činností

K úvodu pohádky bych při vyprávění zvolila třeba i knihu s obrázky. Jinak velmi pěkné. Řekla bych, že tato pohádka je ještě známá dnešním dětem, a tak jim zcela jistě nebyla úplně cizí. Skvělé, že byl dětem ukázaný výrobek, který je ten den čekal, a zcela jistě to také ovlivnilo nadšení do aktivity.

Moc se mi líbí, že si děti vyzkoušely trhat perníček a došlo k protažení těla, zapojení hrubé motoriky. Možná by bylo vhodné zkrátit povídání o pohádce, tedy převyprávění děje jen tak. Vnést děti do děje a pomocí pantomimy se stát hlavními hrdiny a hrubou motoriku tak rozvíjet již při opakování děje. Děti si rády hrají „na něco, na někoho“ a skloubit tak

opakování děje s hrubou motorikou by mohlo být přínosem i z hlediska motivace a většího zapojení dětí do činnosti.

Aktivita se suchými zipy jako chaloupka s perníčky je naprosto úžasná. Tato činnost musela děti velmi bavit a mimo jiné děti procvičily jemnou motoriku. Naprosto skvěle zvolené. Říkanka, která byla u této aktivity zvolená, je také perfektní.

Provázanost jednotlivých činností

Skvělé.

Volba výtvarné techniky

Perfektně zvolená výtvarná technika. Práce s bílou barvou pomocí prstů. Moc se mi to líbí. Finální perníčky vypadají opravdu skvěle.

Přínos z hlediska grafomotoriky

Z hlediska grafomotoriky se mi všechny činnosti moc líbily. Byla tam velmi dobře zvolená činnost na rozvoj hrubé motoriky, taktéž činnost na rozvoj jemné motoriky se suchými zipy. Také se mi velmi líbila samotná výtvarná činnost. Moc hezky připravená aktivita, která měla provázanost a zcela jistě byla pro děti zábavnou aktivitou.

Celkové zhodnocení sady aktivit:

Sada aktivit, kterou studentka připravila, je skvělá. Líbí se mi pohádky, které studentka zvolila pro motivaci. Každá aktivita měla jasný cíl, obsahovala motivaci a činnosti na rozvoj jemné motoriky a hrubé motoriky, a to nejrůznějšími způsoby. Velmi se mi líbila dynamika střídání činností. Aktivity také obsahují uvolňovací cvičení, což je velmi důležité. Moc se mi líbilo, že každá z aktivit byla nácvikem nějakého prvku, ať už kruhu, svislé čáry, tečky... a pohádka, kterou studentka vybrala jako „gró“ dané aktivity, byla vždy velmi vhodně zvolená. Výtvarné techniky byly zajímavé a kreativní. Děti si vyzkoušely práci s nejrůznějšími předměty a materiály, se kterými lze výtvarné činnosti realizovat, a to i s přírodním materiálem, což velmi oceňuji.

Jak už jsem uvedla u jednotlivých aktivit, někdy bych využívala více větších formátů. Přece jen děti ve věku 3–4 let nemají ještě jemnou motoriku zvládnutou natolik, aby dokázaly tři malé domečky na papíru A4 dozdobit a trefit se do tak malého prostoru. Některé aktivity byly trochu náročnější pro děti tohoto věku, jako například trhání papíru. Někdy bych daný prvek (kruh, oblouk atd.) zapojila již do činností, které předcházely samotné výtvarné činnosti a využila bych například: stolní pískoviště, lavór s vodou,

velkou houbu a formát papíru ve velikosti dítěte. Také bych používala u těchto dětí štětce, které jsou v části úchopu zakulacené (v podstatě ve tvaru řadící páky). Takové štětce děti drží v dlani a tím, že ji sevrou tak prsty, se tvarují do špetkového úchopu. Spousta dětí v tomto věku ještě nemá správný špetkový úchop a takové pomůcky jsou vhodnými způsoby, jak je pomalu ke špetkovému úchopu vést. V uvolňovacích činnostech děti vesměs pracovaly ve vzduchu a tvořily imaginární prvek (kruh, oblouk). Po takovém nácviku bych jim do rukou dala právě houbu s barvou, pískoviště, křidu a velkou tabuli, aby si znázornění daného prvku mohly vyzkoušet s předměty a viděly tak ten tvar, který vytvoří určitým pohybem ruky, zápěstím, ohýbáním v loketním nebo ramenním kloubu.

Celkově vnímám tuto sadu jako přínosnou. Dala by se využívat například každý měsíc po dobu 7 dnů, kdy za 10 měsíců takového cvičení by byl zcela jistě vidět rozdíl před zahájením sady aktivit a na konci po několika měsících.

Nebo by tato sada mohla být využita v období, kdy se v mateřské škole zabývají knihami, pohádkami. Taková témata jsou mnohdy i 14denní nebo i měsíční a v případě, že by sada byla rozšířena a obsahovala by tak ještě další aktivity, tak by mohla být dlouhodobě využívána a zakomponována do TVP.

4.3 Komparace hodnocení

Při porovnání vlastního hodnocení a hodnocení učitelky mateřské školy se ukázalo, že oba pohledy se v řadě klíčových oblastí výrazně shodují. Obě hodnocení potvrzují, že aktivity byly vedeny promyšleně, s důrazem na postupné přechody mezi hrubou a jemnou motorikou, a že individualizovaná forma práce byla s ohledem na věk a potřeby dětí zvolena vhodně. Stejně tak se opakovaně objevuje pozitivní hodnocení motivačního rámce postaveného na pohádkách, který se ukázal jako srozumitelný, prožitkově silný a dobře využitelný v různých fázích aktivity.

V rámci vlastní reflexe se opakovaně objevuje zmínka o aktivním zapojení dětí, jejich zájmu a návaznosti jednotlivých činností. Hodnocení učitelky tyto aspekty nepřímo podporuje prostřednictvím pozitivního vnímání struktury aktivit a vhodně zvolené motivace. V tomto směru byla oceněna právě návaznost a dynamika jednotlivých aktivit – tedy fakt, že činnosti v sobě zahrnovaly jak pohybové, manipulační, tak výtvarné prvky a přechod mezi nimi byl plynulý.

Zároveň se však objevují i společné kritické postřehy, zejména v oblasti přiměřenosti výtvarných technik a velikosti formátu. Shodně se ukazuje, že u některých aktivit (zejména s využitím trhání papíru nebo menších formátů) došlo ke zbytečnému přetížení dětí, což se mohlo negativně promítnout do jejich motivace i kvality grafomotorického výkonu. Učitelka v tomto směru doplňuje návrhy na rozšíření možností uvolnění (např. práce na velkém formátu, se skutečnými materiály či s využitím netradičních pomůcek) a tyto podněty jsou v souladu s vlastní reflexí, která některé volby formy nebo pomůcek zpětně zhodnocuje jako náročnější vzhledem k věku cílové skupiny.

Pozitivně lze vnímat i to, že obě hodnocení přinášejí konkrétní návrhy na dílčí zlepšení – ať už ve formě alternativ výtvarné techniky, úprav organizačního uspořádání nebo rozšíření sensorických a manipulačních činností. Učitelka svými podněty mnohdy rozšiřuje vlastní pohled, což podporuje některé postřehy z vlastní reflexe a zároveň nabízí další konkrétní možnosti modifikace.

Celkově lze říct, že komparace dvou úhlů pohledu přinesla nejen potvrzení funkčnosti zvoleného přístupu, ale zároveň otevřela prostor pro jeho další rozvoj. Shody v hodnocení působí jako zpětná vazba potvrzující správnost směřování aktivit, zatímco rozdíly a doplnění představují cennou inspiraci pro další práci.

4.4 Modifikace aktivit

Na základě výsledků evaluace byly navrženy konkrétní modifikace jednotlivých činností. Cílem těchto úprav je více přizpůsobit aktivity věku a možnostem dětí ve věku 3–4,5 let, případně nabídnout varianty, které podpoří efektivnější osvojení grafomotorických prvků, větší smyslové zapojení dětí nebo vhodnější formu organizace.

Aktivita č. 1 – Bob a Bobek:

V úvodu se nabízí možnost rozšíření motivační části o využití plyšových pohádkových postav, případně o zhlédnutí krátké ukázky z dané pohádky, na kterou by navazoval rozhovor s dětmi. Při uvolňovacím cvičení by bylo vhodnější využít větší plochu, na níž by byl grafomotorický prvek znázorněn již v této fázi. Pro ztvárnění větru by mohla být využita tabule, kde by děti kromě větru znázorňovaly svislými čarami také déšť. Další variantou by mohla být společná práce dětí, která by začínala již samotnou čáranicí – děti by obdržely velký formát, na kterém by voskovkami do rytmu říkanky kreslily právě vítr. V rámci společné činnosti by děti pracovaly na jednom velkém klobouku, kde by byla

využita malba rukou, při které by děti obtahovaly svislé čáry. Součástí aktivity by mohla být také pohybová hra, při níž by děti představovaly vítr a pohybovaly by se podle zvuku – střídání intenzity větru by podpořilo uvědomění rozdílu mezi napětím a uvolněním, což by mělo pozitivní dopad nejen na motoriku, ale i na schopnost koncentrace.

Aktivita č. 2 – Včelka Mája:

Při činnosti, kde děti obtahovaly dráhy, by bylo vhodné umožnit jim práci na větším formátu s využitím voskových pastelů. Let včel a osvojení vedení směru vodorovné čáry by bylo možné využít při vícero aktivitách, například s využitím magnetů na tabuli, na které by byl upevněn papír s vodorovnými čarami, a úkolem dětí by bylo magnet (který by vypadal jako včela) vést po této čáře – děti by tak vedení čáry neprocvičovaly jen ukazováním do vzduchu, ale i konkrétněji a hmatatelněji. Bublínková fólie by mohla být využita cíleněji k procvičení prstů, a to za doprovodu rytmyzace (např. pomocí básničky o včele), což by napomohlo lepšímu vnímání tlaku na podložku a uvědomění si práce s napětím a uvolněním ruky.

Aktivita č. 3 – Sněhurka a sedm trpaslíků:

Již v úvodní části aktivity by bylo možné využít reálné jablko, které by dětem poskytlo konkrétní vizuální i hmatovou představu o tvaru kruhu. Při nácviku krouživého pohybu by bylo vhodné nabídnout dětem větší formát papíru, případně pracovat na svislé ploše, která umožňuje zapojení celého ramene. Samotné jablko namočené do barvy by se pak mohlo stát výtvarným nástrojem – děti by pomocí něj malovaly kruhy různých velikostí, přičemž by se pohyb odvíjel od zapojení různých částí ruky – od ramene přes loket až po zápěstí. Následně by se pak dalo přejít k práci s pomůckou menšího formátu, například suchým pastelem, který by děti krouživými pohyby rozmazávaly, čímž by došlo k fixaci pohybu a zároveň k rozvoji jemné motoriky.

Aktivita č. 4 – Červená Karkulka:

V úvodu aktivity lze motivaci dále rozvinout prostřednictvím dramatizace pohádky, například pomocí loutek nebo stínového divadla. Tento způsob by dětem pomohl lépe si připomenout děj, prohloubil by jejich emoční zapojení a zároveň by podpořil aktivní vstup do tématu. V rámci uvolňovací části by bylo možné zařadit pohybovou dráhu, která by symbolizovala cestu, po níž Karkulka putuje za babičkou. Děti by v ruce nesly malý košík a pohybem s ním by napodobovaly tvar dolního oblouku – například kyvadlovým pohybem z ramene. Výtvarná technika by mohla být upravena s ohledem na věk

a schopnosti dětí – místo náročného trhání a lepení kuliček by bylo vhodné zvolit malbu houbičkou na větší formát papíru. Krepové kuličky by v tomto případě sloužily pouze jako doplňkový prvek, nikoliv jako hlavní technika. Tato úprava by aktivitu učinila zvládnutelnější a zároveň by lépe podpořila osvojení grafomotorického prvku.

Aktivita č. 5 – Tři prasátka:

Před samotnou činností se nabízí možnost zařadit dechové cvičení – děti by si mohly vyzkoušet foukání do jednotlivých materiálů a pozorovat, jak se chovají, čímž by se přirozeně propojilo porozumění obsahu pohádky s jejich vlastní zkušeností. V návaznosti na práci s přírodními materiály by bylo vhodné zařazení nácviku grafomotorického prvku např. malováním do písku, kde by si děti mohly tvar osvojit pohybem ramene. Grafomotorický prvek by si tak děti osvojily přirozeněji ještě před tím, než s ním začnou pracovat na menším formátu papíru. Ve výtvarné části by místo tří menších domečků mohl být nabídnut pouze jeden větší, který by si děti „postavily“ z jednoho vybraného materiálu. Alternativně by děti mohly vytvořit jeden společný velký domeček kombinující všechny tři typy materiálů, čímž by byla podpořena také spolupráce.

Aktivita č. 6 – Krteček:

Do budoucna by u této aktivity mohly být zváženy drobné úpravy, které by podpořily plynulost činnosti a přinesly dětem další smyslové podněty. Výtvarná část by se dala obohatit o využití „barvy“ vytvořené smícháním hlíny s vodou. Děti by získaly vlastní „barvu“, se kterou by tečkovaly krtince. Tento prvek by ještě více propojil výtvarnou činnost s předešlou smyslovou zkušeností.

Aktivita č. 7 – Perníková chaloupka:

V motivační části by bylo možné rozšířit vyprávění pomocí knihy s ilustracemi nebo využít pantomimu, kdy by se děti staly hlavními postavami příběhu. Tím by došlo nejen k většímu emočnímu zapojení, ale zároveň i k přirozenému rozvoji hrubé motoriky, již v úvodu aktivity. V situacích, kdy se děti střídají u konkrétní činnosti (např. manipulace s perníčky na suchý zip), by do budoucna bylo vhodné zařadit doplňkovou aktivitu pro děti, které čekají – například jednoduchý pohybový úkol nebo smyslovou hru, aby tak nedošlo ke ztrátě pozornosti dětí.

5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Sada výtvarně-grafomotorických aktivit je dobře využitelná jako součást pedagogické práce v mateřské škole – ať už jako zpestření tematických celků, nebo jako cílený prostředek pro osvojování konkrétních grafomotorických prvků. Na základě evaluace doporučuji zařazovat jednotlivé aktivity až v pozdější fázi nácviku, kdy už mají děti s daným prvkem základní zkušenost a jsou schopné jej vnímat i v jemné motorice. Aktivity mají vyšší nároky na soustředění, koordinaci a vytrvalost, proto je vhodné, aby jim předcházela jednodušší cvičení zaměřená na uvolnění ruky a seznámení s tvarem prvku. Při realizaci je také klíčové pracovat s menší skupinou dětí, aby bylo možné zachovat individuální přístup a na případné obtíže reagovat dostatečně včas.

Aktivity lze zařadit do běžného chodu mateřské školy několika způsoby. Nabízí se například využití ranních činností, kdy mají děti prostor k individuální nebo skupinové práci v klidnějším tempu. V případě přítomnosti obou pedagogických pracovníků ve třídě lze činnosti organizovat paralelně – jedna učitelka se věnuje cílené práci s menší skupinou dětí na grafomotorickém úkolu, zatímco druhá zajišťuje jiné aktivity pro zbývající děti. Tento způsob umožňuje efektivní využití času a zároveň podporuje individuální přístup k dětem.

Z hlediska pomůcek a výtvarných technik je třeba vybírat takové, které odpovídají věku a schopnostem dětí. Pro věk 3–4,5 let je vhodné využívat například větší formáty papíru, výrazné a lehce ovladatelné nástroje (voskovky, houbičky, štětce se širší rukojetí) a techniky, které nevyžadují dlouhodobé soustředění nebo jemnou manipulaci v malém prostoru. U obtížnějších prvků (např. oblouků) je vhodné zapojit nejprve pohyb ve větším rozsahu – malbu na svislou plochu, práci do písku či vzduchu – a teprve následně přejít k menšímu formátu. Vhodné je také připravit pomůcky tak, aby nezdržovaly průběh aktivity (např. mít část materiálu předpřipravenou, rozdělenou podle počtu dětí).

Silnou stránkou celé sady je využití pohádkové motivace, která zvyšuje zájem dětí a podporuje jejich aktivní zapojení do činnosti. Doporučuji pohádku využít nejen jako motivační úvod, ale také jako prostředek k tematickému ukotvení činnosti v rámci ŠVP. Práci s pohádkou lze dále rozvíjet formou předčítání, dramatizace, práce s ilustracemi nebo tematickým rozhovorem. Aktivity mohou být zařazeny do průběhu tematického bloku, například v oblasti literatury, nebo postav z dětských knih. V závěrečné fázi osvojování

grafomotorického prvku lze aktivitu využít například formou „grafomotorického projektového dnu“, který daný tvar shrne, upevní prostřednictvím pohybu, výtvarné činnosti i příběhu a zároveň dětem nabídne komplexní prožitkový zážitek.

Vybrané aktivity mohou sloužit jako inspirace i pro rodiče, kteří chtějí cíleně rozvíjet grafomotorické dovednosti dítěte i mimo prostředí mateřské školy. Díky individuálnímu přístupu může být tato forma práce velmi efektivní, je však důležité, aby rodiče měli alespoň základní znalosti o správném postupu rozvoje grafomotorických dovedností.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřena na propojení výtvarných činností s rozvojem grafomotorických dovedností u dětí předškolního věku. V teoretické části byl vymezen pojem grafomotoriky, popsán její vývoj, faktory ovlivňující tento proces a možná úskalí, která se mohou během osvojování grafomotorických dovedností objevit. Pozornost byla věnována také výtvarným činnostem v kontextu předškolního vzdělávání a jejich významu pro rozvoj grafomotorických dovedností.

V praktické části byla vytvořena a realizována sada sedmi výtvarných aktivit určených dětem ve věku 3–4,5 let. Každá z aktivit byla navržena tak, aby podporovala osvojení konkrétního grafomotorického prvku prostřednictvím zvolené výtvarné techniky a motivační pohádky. Součástí aktivit byla uvolňovací cvičení i metodické vedení se zaměřením na správné sezení, úchop a koordinaci pohybů. Aktivity byly následně zhodnoceny pomocí vlastní reflexe a reflexe od učitelky mateřské školy.

Z evaluace vyplynulo, že výtvarné činnosti s pohádkovou motivací přispívaly k aktivnímu zapojení dětí, podporovaly jejich zájem i rozvoj grafomotorických dovedností. Také ukázalo, že některé techniky nebo formáty jsou pro děti složitější, a je důležité je přizpůsobit věku a možnostem dětí, zejména u náročnějších grafomotorických prvků. Na základě těchto zjištění byly navrženy úpravy jednotlivých činností a formulována doporučení pro jejich využití v praxi mateřských škol.

Pokud jsou výtvarné aktivity vhodně vedeny a propojeny s motivací mohou představovat účinný nástroj pro podporu grafomotoriky. Využití motivačního rámce, kombinace různých výtvarných technik a důraz na metodické vedení umožňují přirozený a smysluplný rozvoj dovedností, které jsou důležité nejen pro pozdější psaní, ale i pro celkový rozvoj dítěte.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bednářová, J. (2015). *Mezi námi pastelkami: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 3 do 5 let - 1. díl* (2. vyd). Edika.
- Bednářová, J., Dandová, E., Kratochvílová, J., Nádvorníková, H., Syslová, Z., & Šulová, L. (2017). *Školní zralost a její diagnostika*. Raabe.
- Bednářová, J. & Šmardová, V. (2021). *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní* (2. vydání). Edika.
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2022). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let* (2. díl). Edika.
- Bezděková, L., Kubecová, M., Kupcová, Z., & Váňová, H. (2016). *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Raabe.
- Doležalová, J. (2010). *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Portál.
- Dvořák, J. (2001). *Logopedický slovník* (2. upr. a rozš. vyd). Logopedické centrum.
- Dvořáková, H., Kukačková, M., Lietavcová, M., Nádvorníková, H., & Svobodová, E. (2015). *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí: dítě a jeho tělo* (2. vydání). Raabe.
- Fasnerová, M. (2018). *Prvopočáteční čtení a psaní*. Grada.
- Hazuková, H. (2011). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Jacoby, J. (2018). *Art: activity book : packed with activities and art facts*. Racehorse for Young Readers.
- Křížová, Ž. (2018). *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání* (2. vyd.). Raabe.
- Lipnická, M. (2007). *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní: preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. Portál.
- Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2007). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let* (Vyd. 2). Portál.
- Mareš, J., Průcha, J., & Walterová, E. (2001). *Pedagogický slovník* (3. rozš. a aktualiz. vyd). Portál.
- Matthews, J. (2003). *Drawing and painting: children and visual representation* (Second edition). SAGE.

- Mlčáková, R. (2009). *Grafomotorika a počáteční psaní*. Grada.
- Pilařová, M. (2009). *Šimonovy pracovní listy* (14, Grafomotorická cvičení: motivační kresby k uvolnění ruky a veselé kreslení jedním tahem). Portál.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2021). <https://msmt.gov.cz/file/56051/>
- Stadlerová, H. (2011). *Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání*. Masarykova univerzita.
- Sivani, R. T., Golos, A., Ben Zagmi, S., & Gilboa, Y. (2023). The Relationship between Young Children's Graphomotor Skills and Their Environment: A Cross-Sectional Study. *International journal of environmental research and public health*, 20(2), 1338. <https://doi.org/10.3390/ijerph20021338>
- Šafářová, K., Mekyska, J., Urbánek, T., Čunek, L., Galáž, Z., Mucha, J., Zvončák, V., & Bednářová, J. (2022). *Grafomotorické dovednosti. Nové přístupy k diagnostice*. Masarykova Univerzita. <https://doi.org/https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M280-0257-2022>
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Portál.
- Tilešová, L., Valachová, D., Špačková, R., & Hurdová, E. (2016). *Grafomotorika s krtkem Vítkem: rozvoj grafomotoriky předškoláků pomocí výtvarných aktivit*. Infra s.r.o.
- Vágnerová, M. (2017). *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Raabe.
- Valachová, D. (2014). *Výtvarná tvorba dětí v mateřské škole*. Infra.
- Valachová, D., Muráriková, Z., Lietavcová, M., & Špačková, R. (2015). *Pohádková grafomotorika: užitečné informace, vzdělávací aktivity a pracovní listy pro mateřské školy*. Infra.
- Vondrová, P. (2005). Pojetí výtvarné výchovy rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál RVP.CZ*. <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>
- Vondrová, P. (2007). *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let* (Vyd. 2). Portál.

Vyskotová, J., & Macháčková, K. (2013). *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Grada.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Základní prvky první skupiny</i>	16
Obrázek 2 <i>Základní prvky druhé skupiny</i>	16
Obrázek 3 <i>Základní prvky třetí skupiny</i>	17
Obrázek 4 <i>Základní prvky čtvrté skupiny</i>	17
Obrázek 5 <i>Příklady nesprávného úchopu</i>	21
Obrázek 6 <i>Malba klobouku</i>	37
Obrázek 7 <i>Klobouk kouzelníka Pokustóna</i>	38
Obrázek 8 <i>Dráhy</i>	41
Obrázek 9 <i>Obtiskování folie</i>	41
Obrázek 10 <i>Úl Včelky Máji</i>	42
Obrázek 11 <i>Jablka</i>	45
Obrázek 12 <i>Tvorba košíků</i>	48
Obrázek 13 <i>Karkulčin košík</i>	49
Obrázek 14 <i>Tvorba domečků</i>	52
Obrázek 15 <i>Domečky prasátek</i>	52
Obrázek 16 <i>Tupování teček</i>	55
Obrázek 17 <i>Krtinec</i>	56
Obrázek 18 <i>Malba prstem</i>	59
Obrázek 19 <i>Perníček</i>	59

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Přehled realizovaných aktivit</i>	32
---	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd	A tak dále
Např.	Například
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
TVP	Třídní vzdělávací program
Tzv.	Takzvaně

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Informovaný souhlas pro vedoucí učitelku mateřské školy

Příloha P II: Informovaný souhlas pro rodiče

Příloha P III: Pracovní list Kouzelnický klobouk

Příloha P IV: Pracovní list Úl

Příloha P IV: Pracovní list Jablka

Příloha P VI: Pracovní list Karkulčin košík

Příloha P VII: Pracovní list Domečky prasátek

Příloha P VIII: Pracovní list Krtinec

Příloha P IX: Pracovní list Perník

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO VEDOUCÍ UČITELKU

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Název bakalářské práce:

Výtvarné činnosti pro rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku

Informace o práci:

Veronika Šibravová, studentka 3. ročníku oboru Učitelství pro mateřské školy, ověřuje praktickou část své bakalářské práce v mateřské škole v Otrokovicích. Cílem její práce je vytvoření souboru výtvarných činností pro rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku. S dětmi v mateřské škole budou realizovány výtvarné činnosti, změřené na rozvoj grafomotoriky.

Prohlášení:

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) jsem byl(a) informován(a) o realizaci praktické části bakalářské práce a souhlasím s ní
- b) jsem byl(a) informován(a) o pořízení fotografií v prostorách mateřské školy a jejich využitím pro účely bakalářské práce
- c) souhlasím s uveřejněním názvu mateřské školy v bakalářské práci

Jméno a příjmení:

V Dne.....

Podpis

PŘÍLOHA P II: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO RODIČE

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Vážení rodiče,

mé jméno je Veronika Šibravová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době zpracovávám bakalářskou práci na téma „Výtvarné činnosti pro rozvoj grafomotoriky u dětí předškolního věku“.

Touto formou bych Vás chtěla požádat o souhlas s pořízením a použitím fotografií Vašich dětí při realizaci výtvarných činností do mé bakalářské práce.

U fotografií, ani jinde v mé bakalářské práci, nebudou uvedena jména dětí ani jejich obličej.

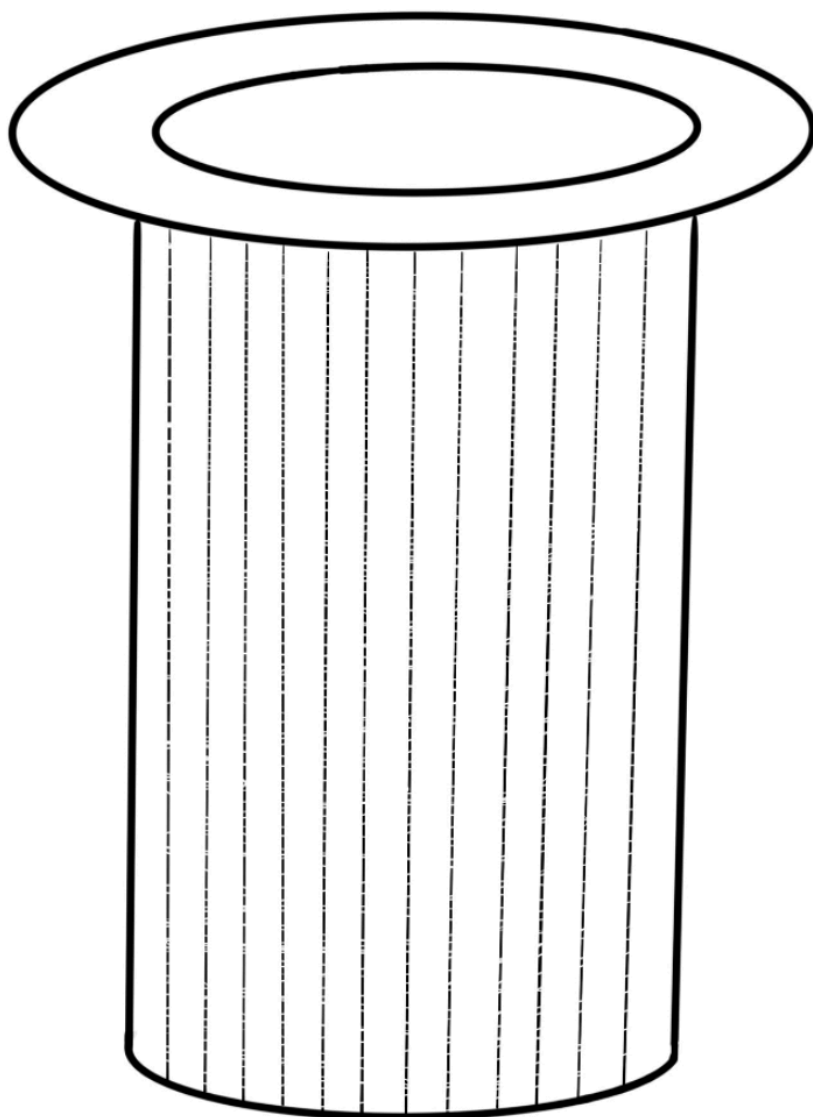
Udělují tímto souhlas k výše uvedenému – využití fotodokumentace pouze pro účely uvedené bakalářské práce.

Jméno a příjmení:

V Dne.....

Podpis

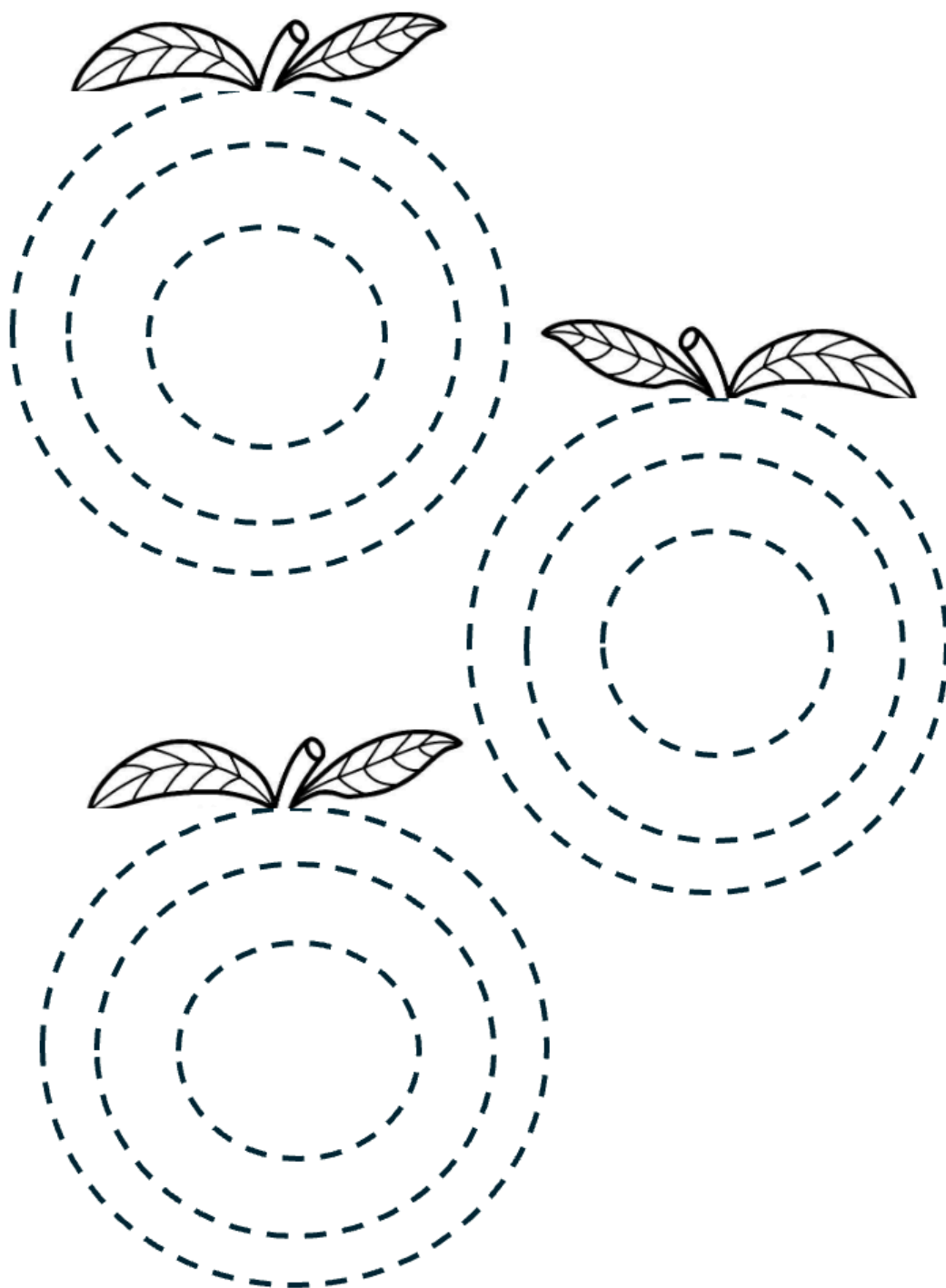
PŘÍLOHA P III: PRACOVNÍ LIST KOUZELNICKÝ KLOBOUK

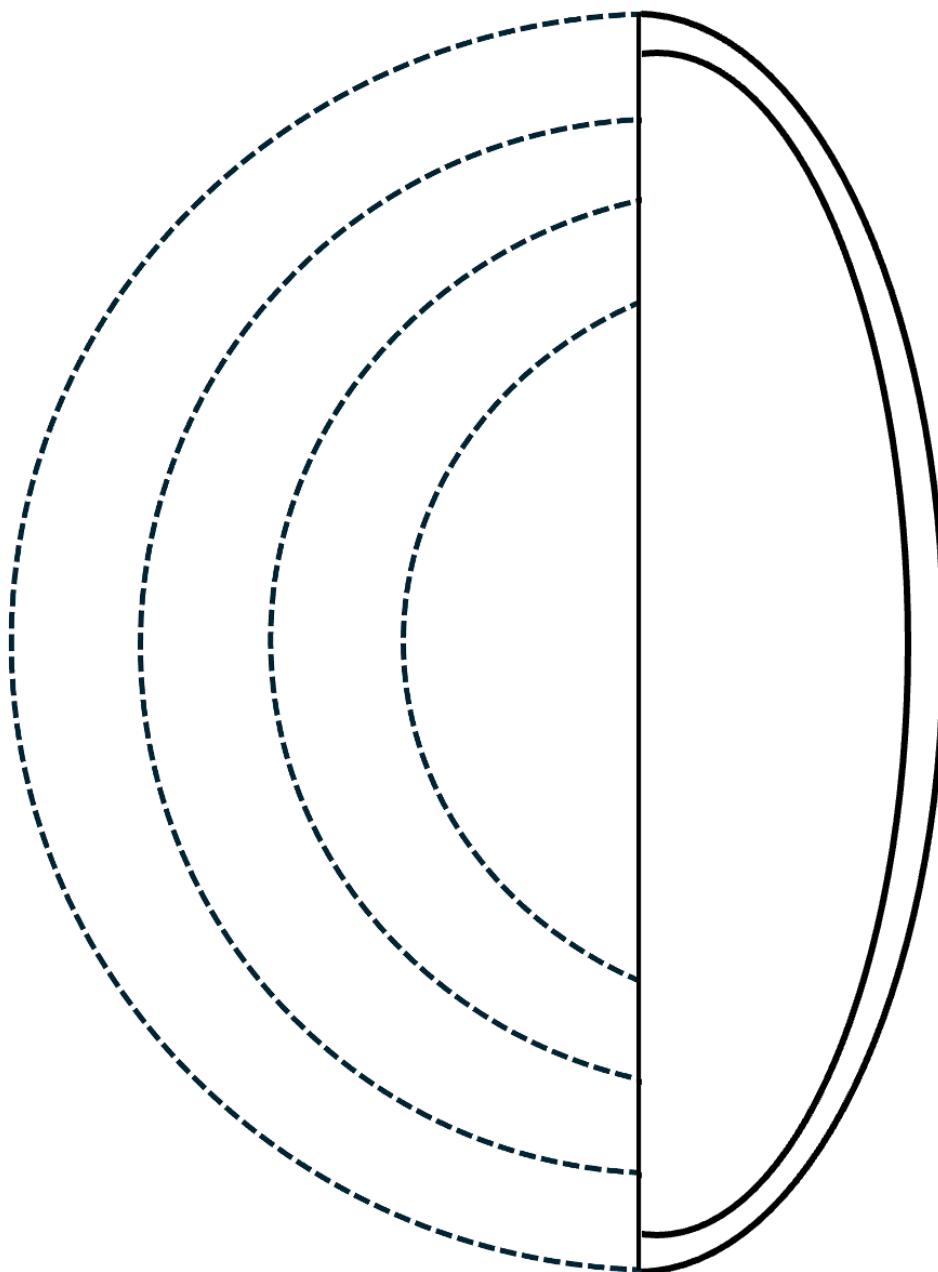
PŘÍLOHA P IV: PRACOVNÍ LIST ÚL

A large, vertically oriented, cloud-like shape with a scalloped border. Inside the shape, there are ten horizontal dashed lines, providing a template for writing. The shape is centered on the page.

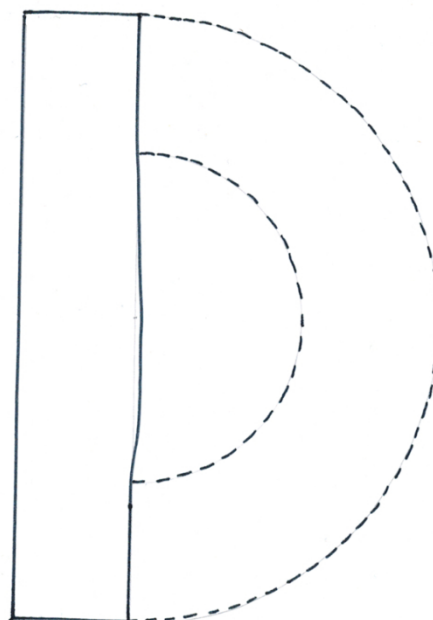
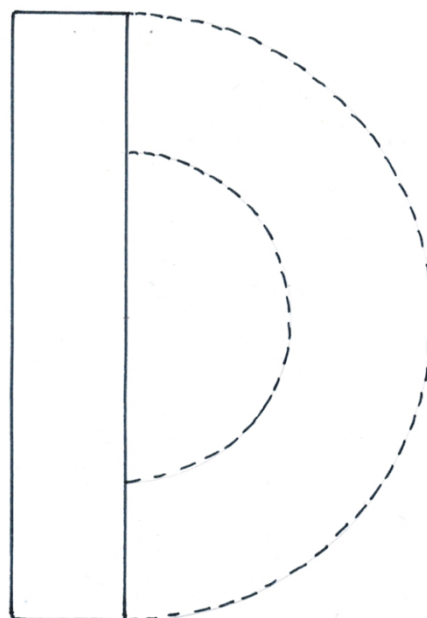
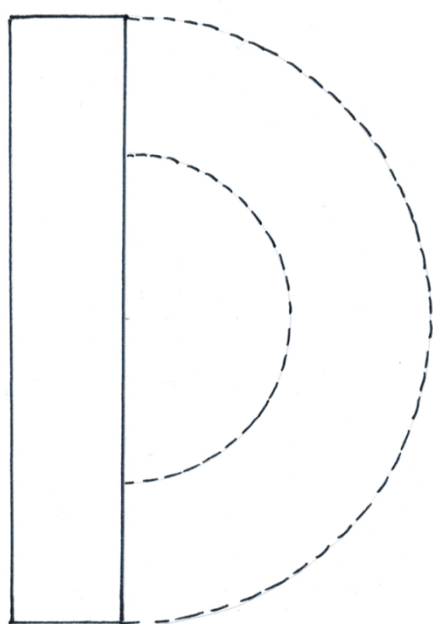
PŘÍLOHA P V: PRACOVNÍ LIST JABLKA

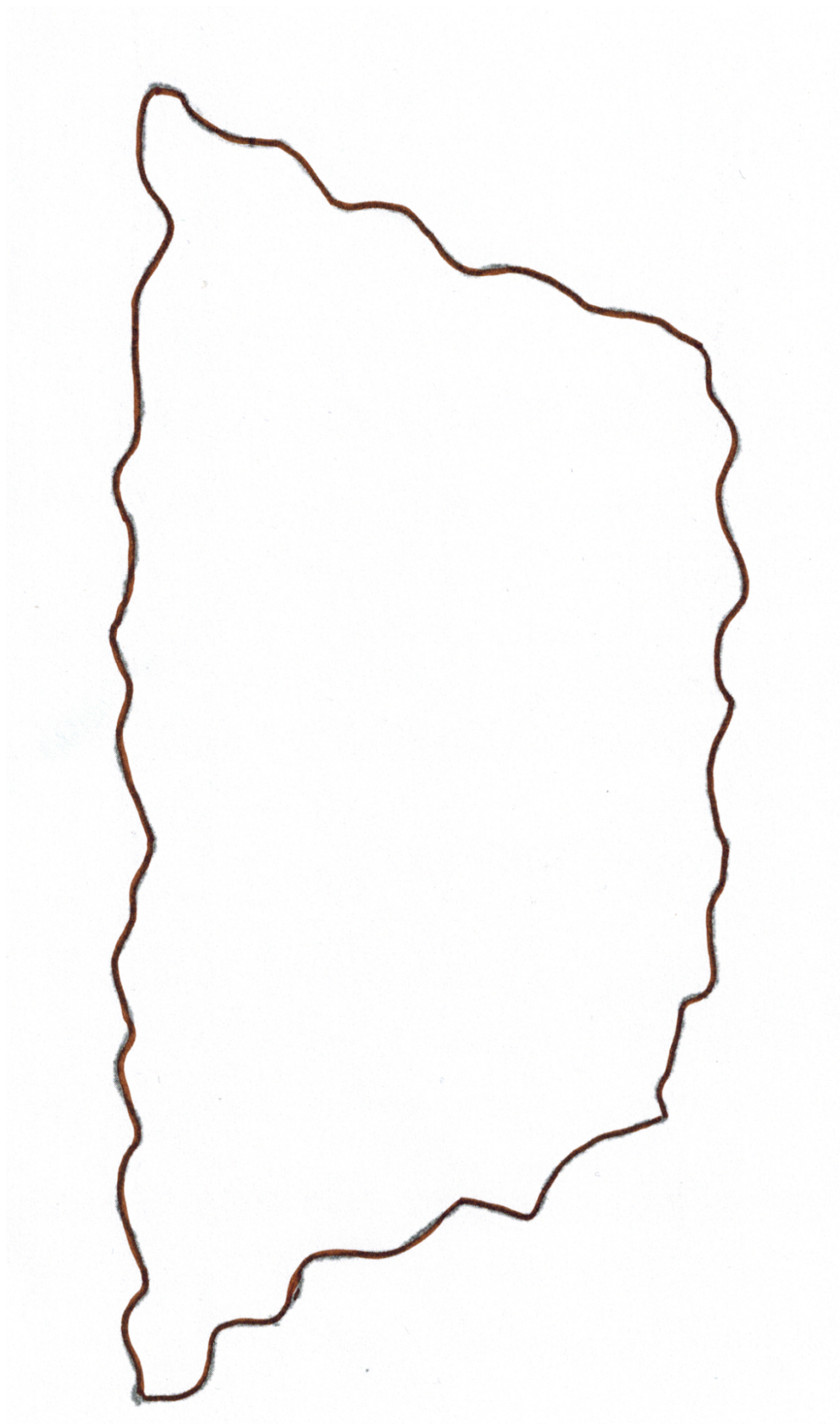
PŘÍLOHA P VI: PRACOVNÍ LIST KARKULČIN KOŠÍK

PŘÍLOHA P VII: PRACOVNÍ LIST DOMEČKY PRASÁTEK

PŘÍLOHA P VIII: PRACOVNÍ LIST KRTINEC

PŘÍLOHA P IX: PRACOVNÍ LIST PERNÍK

